

KINAS NASJONALE SYMBOL

EN STUDIE AV DEN KINESISKE NASJONALISMENS FORBINDELSE TIL
DEN GULE KEISER

Siri Støme

Masteroppgave i Asiatiske og Afrikanske studier
KIN4590 (60 sp)
Institutt for kulturstudier og orientalske språk

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2010

KINAS NASJONALE SYMBOL

EN STUDIE AV DEN KINESISKE NASJONALISMENS FORBINDELSE TIL
DEN GULE KEISER

Siri Støme

Masteroppgave i Asiatiske og Afrikanske studier

KIN4590 (60 sp)

Institutt for kulturstudier og orientalske språk

Universitetet i Oslo, Våren 2010

© Siri Støme

2010

KINAS NASJONALE SYMBOL

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: CopyCat, Oslo

Sammendrag

Nasjonalismen i Kina har sine røtter fra tidlig på 1900-tallet. Allerede tidlig i denne debatten om en felles kinesisk identitet ble Den gule keiser identifisert som en felles stamfar for alle kinesere. Myten om et felles opphav for den kinesiske nasjon har derimot sine røtter i tidlig kinesisk historieskriving, nesten to tusen år tilbake i tid. Denne oppgaven fokuserer på sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, hans rolle under innføringen av den nasjonale identitet i Kina, og rollen han utgjør i dag. I det tidlige Kina, da herskeren fikk sin legitimitet fra en guddommelig kilde og gjennom religiøse ritualer, måtte herskeren fremstå verdig nok til å holde makten ved å utføre ritualer og å følge moralske prinsipper. I det dynastisk sentrerte Kina ble derfor Den gule keiser mye anvendt som et eksempel på rett hersketeknikk for å legitimere herskerens mandat. Da de gamle forklaringsmåtene mistet sin gyldighet på slutten av Kinas siste keiserdømme, ble Den gule keiser imidlertid anvendt i en ny rolle for å kunne legitimere styresmakt i det moderne Kina. Den nye rollen han nå spilte var som en nasjonal stamfar. Myten skaper fellesskapet, og fungerer legitimerende for styresmakten i det moderne Kina siden solidariteten mellom de innenfor dette fellesskapet gir støtte til styresmakten. For å vedlikeholde den nasjonale enheten og stabiliteten også i dag, opprettholdes ideen om Den gule keiser som felles stamfar også i vår samtid. Dette viser at sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i de forskjellige tidsperiodene har vært legitimitet, som har vært politisk og kulturelt samlende fra det tidlige Kina og helt frem til i dag. Ulike krav og kilder til legitimitet i ulike perioder har gjort at Den gule keiser har vært brukt på ulike måter i de ulike perioder. Men målet om å skape en felles identitet har hele tiden vært det samme. Kinas tradisjoner og verdensoppfatning har bidratt til at denne myten ble vel mottatt hos folket. Myten om Den gule keiser som forfar appellerte til Kinas over to tusen år lange tradisjon med forfedredyrking og høyaktelse for fortiden. Fortidens historie og tradisjonelle ritualer er noe stabilt å forholde seg til gjennom samfunnets mange endringer. Symbolene på nasjonens røtter vil ofte på lik linje med religion godtas som sannhet uten å stille spørsmål ved dem. Dette ser vi eksempler på i mange av bloggene jeg har anvendt i oppgaven. Selv de som uttrykker en viss kritikk, velger å opprettholde Den gule keiser som symbol på nasjonal enhet. Studien av bloggartikler viser at Den gule keisers viktigste rolle i dag fremdeles er som et samlende symbol på kineseres lange kultur og sivilisasjon. Imidlertid er ikke alle enige i dette, men hevder at nasjonens røtter finnes i årtusener med sammenblanding med andre raser og kulturer.

Forord

Selv om dette arbeidet med oppgaven har vært en krevende prosess, har det vært desto mer lærerikt. Jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke de som har støttet meg i prosessen:

Tusen takk til min veileder, Rune Svarverud. Han har all heder for å ha rettleidet meg med oppgavens tema og innhold, og han har holdt meg på rett spor med gode tilbakemeldinger.

Dessuten vil jeg rette en stor takk til min familie og mine trofaste venner for all oppmuntring og dyrebar støtte.

En helt spesiell takk går selvfølgelig til min mor og min far.

Siri Støme, Oslo

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn	1
1.2	Problemstilling.....	1
1.3	Terminologi	3
1.4	Transkripsjon	4
1.5	Kapittelinnndeling	4
2	Teori	5
2.1	Andersons teoretiske rammeverk	5
3	Historieverket <i>Shiji</i>	9
3.1	<i>Shiji</i> og dens forfatterskap	10
3.2	<i>Shijis</i> samtid.....	11
3.3	<i>Shijis</i> struktur.....	13
3.4	<i>Shijis</i> objektivitet	15
3.5	Kommentarer til <i>Shiji</i>	16
3.6	Oppsummering	17
4	Annotert oversettelse av utdrag fra <i>Shijis</i> kapittel 1	19
5	Den Gule keisers rolle i det tidlige Kina	35
5.1	Den gule keiser i Huang-Lao	37
5.1.1	Herskerens legitimitet	39
5.1.2	Debatt i De krigende staters periode	41
5.2	Den gule keiser i <i>Den Gule keisers indre kanon</i>	44
5.3	Oppsummering	47
6	Den gule keisers rolle under etableringen av nasjonalisme i Kina	49
6.1	Bakgrunnen for nasjonalismens framvekst i Kina.....	49
6.2	Debatten om den kinesiske identitet.....	52
6.3	Oppsummering	59
7	Den gule keiser i dagens Kina.....	61
7.1	Den gule keiser i kinesiske bloggartikler	62
7.2	Oppsummering av funnene.....	66
8	Konklusjon	69
	Litteraturliste nr. 1	73

Litteraturliste nr. 2.....	79
----------------------------	----

1 Innledning

Denne oppgaven handler om hvordan myten om Den gule keiser ble formet for cirka to tusen år siden, og hvilken betydning denne myten har hatt for fremveksten av nasjonalismen i Kina, og mytens betydning i Kina i dag.

Som språkstudent i Kina ble jeg oppmerksom på at kinesere mener at deres hudfarge faktisk er *gul*. For mitt vedkommende var ikke deres hudfarge så ulik min. Hvis jeg påpekte dette insisterte de på at min hudfarge var *hvit*, og deres hudfarge var *gul*. Da var det interessant å lære at kinesere i dag støtter seg til myten om Den *gule* keiser for å begrunne sine røtter og nasjonale identitet. Jeg ønsket å gå dypere inn i tema om *gul*, *myter* og *nasjonalitet* i Kina via Den gule keiser.

1.1 Bakgrunn

En stat er sjelden etnisk homogen da befolkningen som oftest har flere ulike tradisjoner, religioner, og til og med ulike språk. Kina er et enormt land i areal og befolkning: I dag er det mer enn 1,3 milliarder kinesere fordelt på 9,6 millioner kvadratkilometer. Kina har 56 offisielt anerkjente folkegrupper. Den største gruppen, *han*-kineserne på ca 1.2 milliarder, utgjør 92% av den kinesiske befolkningen på fastlandet. Dette er den aller største etniske gruppen i verden. *Han*-kineserne har holdt seg samlet til tross for store forskjeller i dialekter og skikker. Hva har staten gjort for å påvirke eller kontrollere de enorme massene? Definisjonen av *han*-gruppen oppstod da det ble behov for å skape en felles identitet for det kinesiske folk i håp om å styrke landet mot fremmede makter og ruin sent på 1800-tallet. Formingen av en nasjonal identitet ble her, som og i andre land, basert på ”rase”-teoriene. Eliten fremmet en idé om felles nasjonale røtter som virkemiddel i denne prosessen. I denne formingen av en ny identitet utgjorde Den gule keiser, en mytisk figur som ble konstruert for ca to tusen år siden, en viktig rolle.

1.2 Problemstilling

Nasjonalismen i Kina har sine røtter fra tidlig på 1900-tallet. Allerede tidlig i denne debatten om en felles kinesisk identitet ble Den gule keiser identifisert som en felles stamfar for alle kinesere. Myten om et felles opphav for den kinesiske nasjon har derimot sine røtter i tidlig

kinesisk historieskriving, nesten to tusen år tilbake i tid. Min oppgave handler om hvilken sammenheng det er mellom de tidligste kinesiske skriftkilders fremstilling av myten om Den gule keiser og nasjonalismens fremstilling av Den gule keiser fra tidlig på 1900-tallet og helt fram til i dag. Jeg vil vise at den nasjonale identitet som nasjonalismen som moderne identitetsskaper frembrakte i Kina for cirka hundre år siden, var ny, men at den tradisjon som denne identiteten bygget på har sine røtter helt tilbake til Han-dynastiet (206 f.Kr.-220 e.Kr). Jeg ønsker å vise sammenhengen mellom konstruksjonen av en felles kinesisk identitet gjennom hele Kinas historie fra Han-dynastiet og helt frem til i dag.

For å begrense oppgavens omfang, har jeg konsentrert meg om Den gule keisers rolle i disse tre tidsperiodene: perioden fra De krigende staters periode til Han-dynastiet, perioden da Kinas siste keiserdømme raknet for hundre år siden og ideen om en nasjon tok form, og vår egen samtid.

Oppgavens problemstilling har jeg formulert på følgende måte:

Hva er sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, under formingen av den nasjonale identitet i Kina rundt 1900-tallet, og Den gule keisers rolle i dag?

Dette konkretiserer jeg i følgende spørsmål:

1. Hvilken rolle har myten om Den gule keiser hatt for innføringen av dagens kinesiske nasjonale identitet?
2. Når, hvordan og hvorfor ble Den gule keiser fremmet som felles forfar og symbol på *han*-kinesernes felles opphav?
3. Hva i Kinas kultur, symbolunivers, og historie kunne gi Den gule keiser troverdighet og virkningskraft?

For å svare på disse spørsmålene, vil jeg først gå tilbake til kildene som er grunnlaget for hvordan myten om Den gule keiser oppstod. Jeg vil søke etter svar på hvordan myten først ble formet og om dette kan si noe om dens troverdighet og virkningskraft. Jeg har valgt ut historieverket *Shiji* som min hovedkilde til mytens opprinnelse, fordi dette er Kinas første systematiske historiske verk (skrevet for rundt 2100 år siden), og fordi det er den kilden som hovedsaklig refereres til av de som omtaler myten. *Shiji* innledes med beretningen om Den gule keiser. Jeg vil foreta en annotert oversettelse fra *Shiji*, og sammenholde med tiden den

ble forfattet i (starten av Han-dynastiet) og senere kommentarer, for å se hvilken måte samtiden oppfattet og påvirket fremstillingen av myten. Jeg vil også se på tidligere tekster som omhandler myten, nemlig tekstene fra Huang-Lao (fra De krigende staters periode, cirka 481 til 221 f.Kr.) og *Den gule keisers indre kanon* (fra Han-dynastiet). Disse tekstene vil gi en bakgrunn for å si noe om hvilken rolle og troverdighet Den gule keiser hadde i det tidlige Kina.

For å se på hvilken rolle Den gule keiser spilte under fremveksten av nasjonalismen vil jeg konsentrere meg om nasjonalismediskursen rundt år 1900, inkludert rasediskursen, og forholdene som foranlediget nasjonalismens fremvekst og dynastiets fall. Jeg vil se på hvordan alle disse elementene påvirket rollen som Den gule keiser fikk, som et nasjonalt symbol på *han*-kinserernes nasjonale identitet.

Hvordan myten om Den gule keiser oppfattes i dag er ikke enkelt å svare på. Jeg har valgt å løse dette ved å studere et tilfeldig utvalg av kinesiske blogger som omtaler Den gule keiser. Disse bloggene har jeg søkt opp via søkemotoren Google. Gjennom å undersøke hvordan bloggene diskuterer og fremstiller Den gule keiser, og i hvilken hensikt, håper jeg å kunne si noe generelt om hvilken rolle myten spiller i dag.

For å se på forklaringsmåter til hvorfor Den gule keiser fikk en slik sentral rolle i definisjonen av den kinesiske nasjonale identitet, har jeg valgt å støtte meg til Benedict Andersons teori om det *forestilte fellesskap*. Anderson ser på nasjonen som en moderne innretning. Han tar utgangspunkt i nasjonalisme og nasjonal tilhørighet som kulturelle fenomener skapt av mennesker. Før nasjonalismen var fellesskapets fundament basert på det religiøse samfunnet og det dynastiske riket. Da de sistnevntes legitimitet ble svekket, ble det nødvendig med nye forklaringsmåter som kunne fylle den funksjon som de foregående kulturelle systemene hadde hatt. Det var i dette vakuumet at en ny type fellesskap kunne utvikle seg: nasjonalismen, eller det *forestilte fellesskap*.

1.3 Terminologi

På bakgrunn av tidsepokene denne oppgaven konsentrerer seg om, har jeg benyttet følgende terminologi for å henvise til disse:

- det ”tidlige Kina”: Tiden rundt De krigende staters periode og Han-dynastiet

- det ”moderne Kina”: Sluttet av 1800-tallet (fra tiden da Kinas siste keiserdømme var i ferd med å rakne) og framover.

1.4 Transkripsjon

Gjennom hele oppgaven har jeg brukt *pinyin*-systemet uten toner for å transkribere kinesisk lydskrift. I og med at kilden jeg har oversatt fra er rundt to tusen år gammel og dermed er klassisk kinesisk med tradisjonelle tegn, falt det naturlig å bruke tradisjonelle tegn gjennomgående i hele oppgaven.

1.5 Kapittelinnledning

Dette kapittelet tar for seg oppgavens problemstilling og hensikt, og gir en oversikt over oppgavens inndeling. For å besvare oppgavens spørsmål har jeg delt inn oppgaven slik:

Kapittel 2 introduserer oppgavens teoretiske rammeverk. Jeg redegjør for Benedict Andersons teori om nasjonen som det forestilte fellesskap. I kapittel 3 introduserer jeg historieverket *Shiji* og tiden den er forfattet i, dette gir bakteppe for å kunne forstå hensikten med myten som jeg oversetter i kapittel 4. Kapittel 4 er en annotert oversettelse fra første kapittel i *Shiji*, der Den gule keiser er omtalt. Jeg går til kilden for å se hvordan Den gule keiser ble omtalt i dette to tusen år gamle verket og hvilken rolle han hadde i *Shiji*, som ble nedskrevet i det tidlige Han-dynastiet. Hensikten med kapittel 5 er å få et bredere perspektiv på Den gule keisers funksjon i det tidlige Kina. Jeg ser på det anerkjente verket *Huangdi Neijing* [Den gule keisers indre kanon] og på tekster fra Huang-Lao-retningen, der Den gule keiser stod sentralt. For å kunne forstå betydningen av disse tekstene, redegjør jeg også for samfunnssituasjonen de ble skrevet i.

De neste to kapitlene ser på mytens funksjon i det moderne Kina: Kapittel 6 fokuserer på Den gule keisers rolle da nasjonalismen ble dannet i Kina på 1900-tallet. I kapittel 7 foretar jeg en undersøkelse av kinesiske bloggeres syn på Den gule keiser i dag. Dette kan fortelle oss noe om hvilken status myten om Den gule keiser har i Kina i dag. Kapittel 8 gir en oppsummering og konklusjon.

2 Teori

Hensikten med denne oppgaven er å finne svar på sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, figurens rolle senere under nasjonalismens framvekst i Kina, og Den gule keisers betydning i Kina i dag. For å forklare sammenhenger og forskjeller vil jeg ta utgangspunkt i Benedict Andersons teoretiske rammeverk, slik det er framstilt i boken *Forestilte Fellesskap*. I denne oppgaven ser jeg først på hvordan Den gule keiser ble brukt da Kina bestod av hierarkisk sentrerte dynastier, deretter undersøker jeg måten han ble brukt på da dynastiene, med deres gamle forklaringsmåter, raknet. Jeg vil vise hvordan Andersons teori om nasjoner som forestilte fellesskap kan forklare hvordan dette påvirket Den gule keisers rolle før og etter det dynastiske fallet. I dette kapittelet vil jeg derfor som bakgrunn presentere Andersons teori om nasjoner som forestilte fellesskap.

2.1 Andersons teoretiske rammeverk

Anderson er blant de som ser på nasjonen som en moderne innretning. Han tar utgangspunkt i nasjonalisme og nasjonal tilhørighet som kulturelle fenomener skapt av mennesker. Før nasjonalismen var fellesskapets fundament basert på det religiøse samfunnet og det dynastiske riket. Da de sistnevntes legitimitet ble svekket, ble det nødvendig med nye forklaringsmåter som kunne fylle den funksjon som de foregående kulturelle systemene hadde hatt. Det var i dette vakuumet at en ny type fellesskap kunne utvikle seg: nasjonalismen, eller det *forestilte fellesskap*.

Det er mange måter å definere *nasjon* og *nasjonalisme* på. Anderson definerer nasjonen som ”et forestilt, politisk fellesskap, oppfattet som både begrenset og suverent”¹. Nasjonen karakteriseres som *forestilt* i og med at menneskene innenfor fellesskapet gjerne aldri møter hverandre og heller ikke kjenner hverandre. Til tross for dette har de en ide om tilhørighet og enhet. Nasjonen er *begrenset* siden ingen nasjon er uendelig stor - bortenfor fins andre nasjoner med en annen type kultur og etnisitet. Videre betegner Anderson nasjonen som *suveren*, fordi en suveren stat symboliserer frihet fra den tradisjonelle hierarkiske regjeringsmåten da man fikk sin legitimitet fra noe guddommelig, og ikke fra befolkningen. Nasjonen blir oppfattet som et *fellesskap* da menneskene i en nasjon føler en dyp solidaritet til

¹ Anderson, 1991, s. 19.

hverandre til tross for de faktiske ulikhetene. Det er en samhörighet man er villig til å dø og drepe for.

Nasjonalismen må forstås via de kulturelle systemene som eksisterte forut for den, nemlig dynastiske stater og religiøse samfunn. Anderson argumenterer at nasjonalisme har flere likhetstrekk med religion enn med andre ismer eller politiske ideologier. Blant annet er symboler og ritualer essensielt hos begge, og begge har fokus på døden og på slekten som noe kontinuerlig, noe som blant annet marxismen og evolusjonære tenkemåter mangler. Religiøse forestillinger om udødelighet skapte kontinuitet og forbindelse mellom de levende og de døde. Da opplysningstiden etablerte nye *vitenskapelige* forklaringer ble religionens troverdighet svekket. Nasjonalismen kunne derimot gi en *sekulær* løsning til spørsmål om kontinuitet, og den kunne gi vilkårlige hendelser mening. Det ble viktig for nasjonene å vise at de hadde røtter langt tilbake i tid.

Dynastiske stater og keiserdømmer fikk sin makt rettferdiggjort gjennom en guddommelig kilde, og ikke via støtte blant folket. I takt med de store endringene i samfunnet rundt 1700-tallet, mistet også denne forklaringsmåten sin kraft. I disse omstendighetene oppstod et behov for dynastiske stater å tilpasse seg tidens endringer og finne andre måter å legitimere sitt rike på. Situasjonen var lagt til rette for nasjonalismens framvekst. Samfunnet i de dynastiske statene var organisert rundt ett sentrum, og folkets lojalitet var hierarkisk. Den nye bevisstheten om at menneskene i en nasjon har en tilhörighet med hverandre - og ikke med de utenfor - skaper horisontale lojalitetsbånd. Dermed blir individene villige til å ofre sitt liv for nasjonen.

Utover dette, hva muliggjorde formingen av nasjonalstaten og forestillingen av nasjonen? Tilbakegangen av religiøse samfunn førte til svekkelse av "hellige" språk, og latin ble etter hvert erstattet med dagligtalspråk. Tidligere gav et bestemt skriftspråk adgang til "sannheten" - skriftspråket var en del av den. Nå tok dagligtalen over som det offisielle skriftspråket, og "sannheten" ble tilgjengelig for vanlige folk. Anderson framhever forholdet mellom kapitalismen og trykkpresseteknologien som en avgjørende faktor for de nye måtene å oppfatte verden på. Utviklingen av kapitalisme og trykkpresseteknologi muliggjorde masseproduksjon av aviser og romaner. Disse ble utgitt på dagligtalspråk, tilgjengelig for folk flest, og bidro til en oppfatning av *samtidighet*.

Anderson sier forestillingen om samtiden er av fundamental betydning, og at vår oppfatning av den har utviklet seg i takt med vitenskapen.² Romanen og aviser illustrerer for oss vår forbindelse til våre medborgere som vi aldri kommer til å møte.³ Menneskene ble bevisst en forbindelse til de mange andre som leste samme avis til samme tid (avisens dato). Avisen skaper en forbindelse mellom uavhengige hendelser, men dette er en forestilt forbindelse.⁴ De nye mediene utgjorde en vesentlig rolle med å formidle til folket ideen om nasjonen.

Når det gjelder hvorfor nettopp *nasjonen* ble favorisert som samfunnsform, framhever Anderson kapitalismen som en vesentlig komponent. Trykkekunsten revolusjonerte verden og bokforlagsvirksomheten var blant de første formene for kapitalistiske foretak. Kapitalismen og boktrykkerkunsten/trykkeriene hadde videre enorm innvirkning på folkespråkene. Anderson nevner to elementer som bidro til utviklingen av folkespråkene og som direkte påvirket framveksten av nasjonal bevissthet. Det ene er reformasjonens innflytelse på folkespråkene: Kapitalismen og trykkekunsten muliggjorde masseproduksjon av billige bøker på folkespråkene som ble tilgjengelig for massene og nye sosiale grupper. Betydningen av skriftspråket økte og det ble mer stabilt. Det andre er utbredelsen av folkespråk og deres nye status som administrasjonsspråk. Dette svekket latinens autoritet og det førte til en tilbakegang av kristenhetens forestilte fellesskap.

Kapitalismens reproduserte skriftspråk bidro til nasjonal bevissthet siden:

1. Flere kunne kommunisere via dette, også de med forskjellig talespråk kunne forstå hverandre. Folk ble bevisst en forbindelse via skriftspråket og følte tilhørighet til denne gruppen.
2. Språkene ble mer stabile og dermed mer tidløse og evige, hvilket ville bidra til å gi nasjonene en forestilling om elde, og dermed sterkere nasjonalfølelse.
3. Dialekter som lå nær skriftspråkene ble nye maktspråk, forskjellig fra tidligere administrasjonsspråk.

Vi ser at kapitalismen og trykketeknologiens interaksjon påvirket menneskenes språkmangfold, hvilket gav potensialet til å ”tenke” det nye fellesskapet: nasjonen.

² Anderson, 1991, s. 35.

³ Anderson, 1991, s. 36-37.

⁴ Anderson, 1991, s.43.

Språket hadde en særlig rolle med å skape fellesskap før. Tilpasning til andres språk kunne tillate utenforstående (barbarer) å bli inkludert i fellesskapet.⁵ Da boktrykkerkapitalismen og enklere språk gjorde det skrevne ord tilgjengelig for flere, kunne ideen om dette fellesskapet utvides. Skriftspråkene gav også en ny forestilling om hvem som hørte sammen, og hvem *de andre* var på grunnlag av hvem som forstod samme skriftspråk og ikke.

Før bestemte kulturen fellesskapet og dets grenser gjennom forskjeller og likheter i språk, skikker, tro og lignende. I moderne tid definerer nasjonens forestilte røtter hvem som er innenfor og hvem som er utenfor. Anderson framhever gravmonumenter som et kulturelt symbol på den moderne nasjonalismen. Graven er tom - monumentet betegner en ukjent helt. Denne ukjente får så en *nasjonal* identitet og regnes som *en av dem*.

Fenomenet nasjonalisme har vært svært betydningsfull i den moderne verden. Anderson hevder at ”Nasjonen er den mest universelle, legitimerende faktor i politikken i vår tid.”⁶ I dagens samfunn bidrar nasjonalismen med legitimitet til styresmaktene. Denne samfunnsordningen ser ikke ut til å endre seg i nærmeste framtid.

⁵ Anderson, 1991, s. 25-26.

⁶ Anderson, 1991, s. 16.

3 Historieverket *Shiji*

For å besvare denne oppgavens problemstilling om hvilken forbindelse som finnes mellom rollen til myten om Den gule keiser i det tidlige Kina, dens rolle under nasjonalismens framvekst i Kina, og hvilken rolle myten spiller blant dagens kinesere, vil jeg i dette kapittelet – og i de to neste – ta for meg noen tekster fra det tidlige Kina som er sentrale i utformingen av myten om Den gule keiser. I dette kapittelet vil jeg introdusere historieverket *Shiji* (史記) [Historiske nedtegnelser], som hadde en særegen rolle for framveksten av den nye nasjonale identiteten tidlig på 1900-tallet. Neste kapittel vil bestå av en annotert oversettelse fra *Shijis* første kapittel, der Den gule keiser blir beskrevet. Først vil jeg, i dette kapittelet, skissere når og hvordan *Shiji* ble formet, jeg vil forklare samtiden verket er skrevet i, dessuten verkets struktur. Videre vil jeg drøfte *Shijis* objektivitet, og tilslutt gir jeg bakgrunnsinformasjon om kommentarene til verket, noe vi også må ha i minne når vi leser neste kapittel.

Shiji er en tekst som ble formet for rundt to tusen år siden, i det tidlige Han-dynastiet. Verket innledes med en skildring av Den gule keiser, som skal ha levd ytterligere to tusen år før verket ble formet. Hans regjeringstid sies å ha vært fra år 2697 til 2597 f.Kr. *Shiji* omtaler Den gule keiser som en legendarisk vismann og en suksessfull krigsfører. Historieverkets framstilling har gitt grunnlag for å tolke Den gule keiser som den som grunnla den kinesiske sivilisasjonen. Imidlertid var myten allerede før Han-dynastiet blitt nedskrevet adskillige ganger, i mange ulike versjoner. Myten om Den gule keiser var ikke unik. Dette utdyper jeg i oppgavens kapittel 5. I rasediskursen under nasjonalismens fremvekst i Kina på 1900-tallet, ble det henvist til *Shijis* framstilling av Den gule keiser som ”bevis” for at kinesere hadde ett felles opphav og én felles stamfar. Dette utdyper jeg i oppgavens kapittel 6. Den kinesiske identiteten er dermed i stor grad basert på nettopp *Shijis* fortelling om Den gule keisers posisjon som legendarisk forfar. Derfor vil jeg starte med å undersøke det skriftlige verket som nasjonalismedebatten baserte seg på, for å se hvordan denne figuren ble framstilt av historikere⁷ i det tidlige Han-dynastiet. For å kunne forstå teksten i *Shiji* må man først ha et begrep om tiden verket er skrevet i. En tekst må ikke tas ut av sin sammenheng, men må leses på bakgrunn av tiden og samfunnssituasjonen den er skrevet i. Før min oversettelse fra *Shijis* første kapittel, vil jeg derfor i dette kapittelet introdusere historieverket *Shiji* og omstendighetene rundt teksten.

⁷ Se fotnote 16.

3.1 *Shiji* og dens forfatterskap

Det omfattende historieverket *Shiji* er Kinas første systematiske historiske tekst. Enorme mengder kilder og data er satt i system til et historieverk som inneholder totalt 130 kapitler. Verket ble samlet og nedtegnet omkring 109-91 f.Kr. og dekker en periode på 2500 år fram til tiden da det ble formet. *Shiji* innleder med *de fem herskere*, hvorav Den gule keiser var den første. Videre beretter verket historien via Xia, Shang, Zhou og Qin-dynastiet, og avslutter med keiseren Han Wudi⁸ (heretter *keiser Wu*) som regjerte i forfatterens egen samtid, tidlig i Han-dynastiet. Nedtegnelsene blir langt mer detaljerte fra De krigende staters periode (475-221 f.Kr.) og framover.⁹ Forfatterskapet tilskrives hovedsakelig Sima Tan¹⁰ og hans sønn, Sima Qian,¹¹ men det er uklart hvor stor del av *Shiji* som faktisk ble skrevet av Sima Tan. I følge Sima Qian hadde faren påbegynt arbeidet, men overlot ansvaret med å fullbyrde verket til sin sønn da han lå for døden i år 110 f.Kr.¹²

Verket *Shiji* ble skrevet privat,¹³ men forfatterne hadde full tilgang til keiserens bibliotek, og til alt av materiale og historiske dokumenter i keiserens administrasjon. Sima Tan var en tilhenger av Huang-Lao,¹⁴ en daoistisk retning som hadde stor innflytelse i starten av Han-dynastiet. Han arbeidet som offisiell astrolog og astronom under keiser Wu¹⁵, og han bar tittelen *taishi* ("den store historiker")¹⁶. Stillingens ansvar skal blant annet ha involvert håndtering av spørsmål i forbindelse med ofringer og astrologi, reformering av kalenderen, og i tillegg bokføring av maktapparatets daglige hendelser. Sima Qian hadde gode forutsetninger for å skrive historie. Farens posisjon og bakgrunn gav ham en unik innsikt. I tillegg var Sima Qian svært belest, og han reiste omkring i mange deler av landet og samlet materiale og historier forut for arbeidet med *Shiji*. Etter Sima Tans død, overtok Sima Qian stillingen til sin far, inkludert tittelen som *taishi*. I denne stillingens tittel finner vi opphavet til *Shijis*

⁸ Han Wudi (漢武帝), regjerte år 140-87 f.Kr.

⁹ Nienhauser, 2003, s. 721-722.

¹⁰ Sima Tan (司馬談), levde år ?-110 f.Kr.

¹¹ Sima Qian (司馬遷), levde fra ca år 145 f.Kr.-86 f.Kr.

¹² Miller, 1994, s. 261.

¹³ Hardy, 1999, s. 18.

¹⁴ De Bary, 2008, s. 150. Daoismen under det tidlige Han-dynastiet var tilknyttet Huang-Lao- retningen. Retningen bar grunnlaget for keiserdømmets ideologi i første del av Han-dynastiet. Jeg vender tilbake til Huang-Lao i oppgavens kapittel 5.

¹⁵ Wilkinson, 2000, s. 501.

¹⁶ En *taishis*(太史) [den store historiker] oppgaver bestod blant annet av håndtering av kalenderen og ritualer, rådgi herskeren i astrologiske spørsmål, dokumentering av viktige hendelser, med mer. (Hucker, 1985, s. 470.)

opprinnelige navn slik Sima Qian selv refererte til verket, nemlig *Taishigong shu* (太史公書) [Den store historikers dokumenter]. Da verkets navn rundt hundre år senere ble endret til *Shiji* – som i samtiden ble regnet som en teknisk term for historiebøker – indikerer det at verket var høyt ansett som historieverk.

Tekster har også blitt lagt til *Shiji* etter Sima Qians død. Forfatterskapet bak disse tekstene er vanskelig å avgjøre. Noen av tekstene skal være skrevet av en ved navn Chu Shaosun¹⁷, en skriftlærd som trolig hadde sin mest aktive periode rundt år 50 f.Kr. Disse bidragene starter med '*Chu xiansheng yue*' (褚先生曰 "Herr Chu sier"). I historieverket *Hanshu* (漢書) [Hanedynastiets dokumenter] hevdet historikeren Ban Gu¹⁸ at rundt ti av *Shijis* 130 kapitler manglet i første århundre e.Kr. Siden vi i dagens versjon av *Shiji* har 130 kapitler, er det en populær teori at ti av disse kan ha vært formet på nytt av Chu Shaosun.¹⁹ Det kan videre være vanskelig å avgjøre hvilke kilder som er opphav til tekster gjengitt både i *Shiji* og i andre verker. Sima Qian har sitert flittig fra andre tekster, men han oppgav ikke nødvendigvis kildene når han anså disse som opplagte. Det finnes tekster i *Shiji* som er identisk med enkelte senere verks tekster. Disse behøver ikke nødvendigvis å stamme fra *Shiji*, men kan ha blitt plassert i *Shiji* i ettertid som erstatning for tekster som har kommet bort.

3.2 *Shijis* samtid

I år 221 f.Kr ble Kina samlet til ett rike. Dette markerte starten på Qin-dynastiet. Herskeren av riket lot seg utrope til Kinas første keiser, og tok et navn med tilsvarende betydning, nemlig Qin Shi Huangdi²⁰. Keiseren styrte basert på legalismens prinsipper,²¹ som går ut på å skape orden ved å implementere strenge lover og harde straffer, framfor å skape orden via ritualer og etikk. I hans forsøk på å reformere samfunnet og styrke sin egen posisjon, prøvde han å fjerne historiske skikker og tradisjoner, og iverksatte bokbrenning i stor skala. Dynastiet var kortvarig, og brøt sammen allerede i 207 f.Kr.

Det påfølgende Han-dynastiet la tidlig filosofien etter Konfutse til grunn for sitt styresett, noe som harmonerte bedre med de tradisjoner for gudedyrkelse og ritualer, mytologi og filosofi,

¹⁷ Chu Shaosun (褚少孫), levde ca år 104-30 f.Kr.

¹⁸ Ban Gu (班固), levde år 32-92 e.Kr.

¹⁹ Nienhauser, 2003, s. 691.

²⁰ Qin Shi Huangdi (秦始皇帝) levde år 259-210 f.Kr. Hans regjeringstid for staten Qin startet i år 246 f.Kr.

²¹ Peerenboom, 2002, s. 34.

som allerede var opparbeidet ved Qin-dynastiets dannelse. Læren etter Konfutse fremmet især forfedredyrking og foreldreærbødighet, og praktisering av denne tradisjonen gjorde at Kinas befolkning opplevde en sterk tilknytning til sin fortid. Han-dynastiet var en tid med raske omveltninger i samfunnet og i politikken. Noen tilhengere av konfusianismen mente at politisk kontroll ville oppnås ved kontroll av fortiden. Folket anså tidligere generasjoners handlinger og feilgrep som veiledende for de senere generasjoner. Fordi læren etter Konfutse var høyt aktet blant dem som verdsatte fortiden og ville bevare den, og fordi folket hadde stor respekt for fortiden og foretrakk dens metoder, gav dette belegg for å bruke fortidens helter, som Den gule keiser og Shennong (神農), ved for eksempel innføring av nye lover og regler. Fortidens metoder var utprøvd, derfor kunne man være sikker på hvordan de fungerte, og man kunne forhindre uro og skape stabilitet. Historien fikk på den måten en særskilt posisjon i kinesisk sivilisasjon, den formet deres identitet og samfunnsstruktur,²² og gav grunnlag for stabilitet, legitimitet og identitet i Kina.

I Sima Qians tid, dreide keiser Wu av Han-dynastiet seg mot en autoritær styremåte som lignet den legalistiske politikken som hadde bidradd til å svekke Qin-dynastiet. Keiser Wu blandet legalisme med læren etter Konfutse, og han innførte Konfutses filosofi som statsideologi. Etter at Han-dynastiet erklærte Konfutses lære som statsideologi, ble denne *konfusianismen* deretter opprettholdt gjennom alle senere dynastier i Kina ved hjelp av eksaminasjonssystemet, og dermed ble også den konfusianske respekt for fortiden, og det hierarkiske samfunnssystem, opprettholdt. Keiser Wu styrket det sentrale maktapparatets innflytelse ved blant annet å svekke føydalherrenes posisjon, heve skatter, øke innblanding i handel og økonomi, og tvangsflytte familier som var i sterk posisjon.

Kanskje disse samfunnsmessige endringene var med på å inspirere Sima Qian til å skrive historie, siden historien kunne fungere som eksempel på dårlige avgjørelser i fortiden. Det skrevne ord kunne være en metode til å kritisere samtidens styresett på. Mye av innholdet i *Shiji* kan stemme overens med dette mønsteret, og kan leses som en protest mot keiserens politikk.²³ Hardy mener Sima Qians holdninger grunnleggende var konfusianske, og at han derfor ville foretrekke moralske eksempler og ritualer, slik som foreldreærbødighet, framfor

²² Hardy, 1991, s. 8.

²³ Hardy, 1991, s. 22, 189-191.

strengt lover og straffer. Sima Qian mente at man burde tilpasse seg tiden man lever i: Nye forhold krever nye tilnæringsmåter.²⁴

Konfusianismen under Han-dynastiet ble også blandet med oppfatninger fra kosmologi, som *yin-yang* (阴阳) og de *fem prosesser*²⁵ (tre, ild, jord, metall og vann). Man mente at de fem prosesser var i en uendelig syklus med hverandre, og at de hadde en iboende, naturlig *dydighet*. For Han-dynastiets legitimitet var denne synkretismen svært viktig. I følge konfusianismen ble ”Himmelens mandat”²⁶ gitt til den ”dydige” – den med moral. Bare den dydige kunne motta og få beholde mandatet. Derfor var det viktig at herskeren utførte de riktige ofringsritualene ut ifra de konfusianske klassikerne for å vise at han var verdig sitt mandat. Denne ideen ble kombinert med korrelativ kosmologi. De *fem prosessene* kunne understreke dynastiets rett til å styre. Keiser Wu erklærte offisielt ”jordens dyd” som Han-dynastiets dyd.²⁷ Dydene bidro til å rettferdiggjøre dynastiets maktovertakelse fra den forrige herskeren. Disse dydene korrelerte også med hver sin farge. Jorden korrelerte med fargen *gul*. Dette kommer jeg også inn på i denne oppgavens kapittel 5 og 6.

3.3 *Shijis* struktur

Sima Qian brukte et enklere og mer uformelt språk enn det som til da hadde vært vanlig, og dette bidro til å gjøre historielesning tilgjengelig for et noe bredere publikum. Hans skrivestil, varierte fremstillinger og hans system for inndeling av historisk materiale, representerte en ny skrivemåte som ble brukt som modell for senere historieskriving i Kina. Blant annet Ban Gu fulgte *Shijis* oppsett ved sine bidrag til *Hanshu*²⁸, som ble skrevet i det senere Han-dynastiet. Sima Qian valgte å dele inn verket, med dets 130 kapitler, i fem forskjellige temaer. De første tolv kapitlene er kalt *benji* (本紀: grunnetegnelser), de neste ti er kalt *biao* (表: tabeller), deretter åtte kapitler kalt *shu* (書: dokumenter), 30 kapitler kalt *shijia* (世家: familiegenealogier, og tilslutt 70 kapitler kalt *liezhuan* (列傳: biografier).

²⁴ Hardy, 1991, s. 16, 201.

²⁵ De *fem prosesser* (*wuxing* 五行), også kalt de *fem dyder*.

²⁶ I hovedtrekk gikk ideen om ”Himmelens mandat” (*Tianming* 天命) ut på at Himmelen gav herskeren rett til å styre så lenge han fulgte Himmelen vilje og styrte godt. Styrte herskeren derimot dårlig ville Himmelen sørge for at herskeren mistet sin makt.

²⁷ Unschuld, 2003, s. 109.

²⁸ *Hanshu* ble fullført år 111 e.Kr.

Kapittelet der Den gule keiser omtales - som er det kapittelet jeg vil oversette et utdrag fra - er *Shijis* første og tilhører *benji*-kapitlene. *Benji*-kapitlene er forfattet i kronologisk rekkefølge, og inneholder herskernes biografier og de viktigste politiske hendelsene, fra Den gule keiser og fram til keiser Wu av det vestlige Han.²⁹ Grunnbetydningen til *ji* (紀) er omtrent: å sette sammen løse tråder. *Ben* (本) kan bety *fundament*. Historikeren Sima Zhen³⁰ kommenterer om uttrykket *benji*, at *ji* er å nedtegne, og fordi man søker hendelsenes fundament og skriver dem ned, blir det kalt grunnetegnelser. Sima Zhen kommenterer videre om dette at når dokumenter om keisere og konger kalles *ji*, så er de veiledende prinsipper for senere generasjoner.

Resten av *Shiji* fortoner seg i hovedtrekk slik: De ti kapitlene kalt *biao* strekker seg også over hele Kinas historie fra de fem herskere fram til keiser Wu. Kapitlene presenterer den kronologiske rekkefølgen til herskere, føydalherrer, ministre og generaler med mer. Kapitlene kalt *shu* diskuterer mange temaer i detalj, blant annet astronomi, kalenderen, ritualer, *feng*- og *shan*-ofringene og økonomi. Temaenes forløp fra eldgamle tider fremlegges. I kapitlene kalt *shijia* berettes det om viktige hendelser konsentrert om de føydale familiene, med fokus på Zhou-dynastiet.³¹ *Shijis* siste og største del, *liezhuan*-kapitlene, utgjør en tredjedel av *Shiji*. Kapitlene inneholder biografier, fra Shang-dynastiet og framover, til både folkegrupper, som for eksempel Xiongnuene, og til enkeltpersoner, deriblant viktige personer som Laozi, Zhuangzi og Mozi.³² Siste kapittel er Sima Qians egen selvbiografi.

Det kan være krevende og komplisert å lese verket på grunn av denne strukturen. Hendelser blir gjerne repetert i de forskjellige delene, men historiene samsvarer ikke nødvendigvis. Sima Qian gir ikke leseren absolutte bevis – hans tekst fungerer mer som en veiledning til å forstå fortiden. Dermed må leseren selv vurdere innholdet. På grunn av dette vil *Shiji* alltid være interessant, fordi den ikke er begrenset i sitt synspunkt. Motsigelsene kan antyde at forfatteren ikke ville avskrive én mulig fortid, for så å regne en annen som sann. Denne fortellermåten kan tyde på at han ønsket å formidle fakta siden man ikke kan kjenne til alle detaljer i fortiden. Det kan tenkes at Sima Qian ville anvende historien som et middel for å oppspore moralsk innhold i fortiden, slik at etterslekten kunne lære fra tidligere hendelser. Sima Qians syn på keiser Wus sentraliserte styre er uklart. Flere av hans bemerkninger

²⁹ Nienhauser, 2003, s. 689; *Shiji Cidian*, 1991, s. 112.

³⁰ Sima Zhen (司馬貞), levde ca. år 656-720 e.Kr.

³¹ Ebrey, 2002, s. 67.

³² Nienhauser, 2003, s. 690.

oppfattes som kritikk av keiser Wus styremåte, men flere ganger konstaterer Sima Qian at det sentraliserte styret var vellykket.³³ Historieverket er åpenbart dynastisk sentrert, og Hanydynastiets mektige posisjon blir vektlagt. Keiser Wu hadde behov for legitimering av Hanydynastiet og hans makt. Støtte – eller kritikk – av maktapparatet ville på den tiden foregå ved hjelp av historier om fortidens helter. *Shiji* presenterer slik data som underbygger Hanykeisernes makt og deres støtte fra Himmelen.³⁴ Puett mener at de motstridende utsagnene kommer av Sima Qians historiesyn: Sima Qian ønsker enhet og framhever derfor sentralisering som en nødvendig historisk utvikling. En annen teori er at han støttet det sentraliserte styret, men ikke de legalistiske metodene.³⁵

3.4 *Shijis* objektivitet

Shiji representerer ikke bare fortiden alene, men også forfatterens oppfatning av den. Verket gir oss således et innblikk i hvordan Sima Qian oppfattet verden - eller hvordan han mente at den skulle oppfattes - og hva han mente at et historieverk skulle inneholde. I *Shiji* er ikke relasjonen mellom forfatteren og teksten fremtredende. Sima Qian framstiller seg som en objektiv observatør og er tilbakeholden med egne innvendinger og kommentarer. Til tross for forfatterens usynlige rolle i *Shiji*, vil imidlertid hans utvalg av beretninger, typen framstillingsmåte, og verkets struktur påvirke leseren. Forfatteren har kontroll med hensyn til hvilken fortid som formidles og hvordan. For å videreformidle sin oppfatning av historien konstruerte Sima Qian et nytt system for fremlegging av historisk data. Slik bidrar forfatterens struktur til å definere kineseres oppfatning av verden og historien.

Som nevnt gav Sima Qian uttrykk for at han skrev objektivt og upartisk. Det at han inkluderte Den gule keiser i historieverket, antyder at han anså denne figuren som en tilstrekkelig faktisk historisk person til å kunne nevnes. Sima Qian rasjonaliserte mytene og gav legendene faktiske leveår og slektstavler. Dette kan ha vært under innflytelse av den praktisk orienterte konfusianismen. Den konfusianske retningen var ikke tilhenger av abstrakte ideer og myter, noe som resulterte i at man rasjonaliserte det mytiske ved å gjøre de legendariske figurene mer menneskelige.³⁶ Slik ble skillet mellom legende og historie ytterligere uklart.

³³ Puett, 2001, s. 271.

³⁴ *Encyclopedia of World Biography on Ssu-ma Ch'ien*.

³⁵ Puett, 2001, s. 272.

³⁶ Hardy, 1991, s. 9.

3.5 Kommentarer til *Shiji*

Ved slutten av Han-dynastiet var *Shiji* blitt referert til en god del. Det var også i denne perioden at de første kommentarene ble lagt til *Shiji*. Blant de første kommentarene var *Gushikao* (古史考) av Qiao Zhou³⁷ og *Shiji Yinyi* (史記音義) av Xu Guang³⁸. Disse er gjengitt i Pei Yins³⁹ kommentarer, *Shiji Jijie* (史記集解).⁴⁰ *Shiji Jijie* er i dag en av de mest kjente kommentarene, sammen med *Shiji Suoyin* (史記索隱) og *Shiji Zhengyi* (史記正義). Disse tre ble lagt til *Shiji* under Song-dynastiet (960-1279 e.Kr.). For å forstå den originale teksten skrevet i klassisk stil, kan slike kommentarer være til hjelp. De viser hvordan tekstene ble forstått og tolket på et tidspunkt nærmere verkets opprinnelsestid. Tolkningene kan fortelle oss noe om hvordan politiske forhold og andre hendelser ble forstått i sin samtid, derfor må kommentarene forstås som subjektive, preget av den tiden de er skrevet i. Jeg har benyttet meg av nettopp disse tre kommentarene *Shiji Jijie*, *Shiji Suoyin* og *Shiji Zhengyi*. Disse inngår i Zhonghua-utgaven (1959) av *Shiji* som jeg har oversatt fra.

Vi kjenner ikke forfatterens bakgrunn i dybden, men vi vet ca når kommentarene ble skrevet: *Shiji Jijie* [Samlede forklaringer til *Shiji*] ble forfattet av Pei Yin, en skriftlærd som levde under Liu Song-perioden (år 420-479). Kommentarene kalt *Shiji Suoyin* [Gransking av det tildekte i *Shiji*] ble forfattet av Sima Zhen. Han var en historiker som levde på 700-tallet under Tang-dynastiet (år 618-907). Sima Zhen søkte å tydeliggjøre *Shijis* vage referanser. Han mente at *Shiji* hadde mangler og skrev sine kommentarer som et supplement. Det er uklart om han skrev som privatperson eller i kraft av en offisiell stilling. Forfatteren av *Shiji Zhengyi* [*Shijis* korrekte betydning] levde også under Tang-dynastiet. Zhang Shoujie⁴¹, en skriftlærd, forfattet disse kommentarene trolig rundt år 725-735.

Jeg har i tillegg brukt ordboken *Shiji Cidian*⁴² som et hjelpemiddel i den annoterte oversettelsen. Ordboken gir utdypende forklaringer om blant annet hvem *Shijis* karakterer var. Disse forklaringene må også sees i lys av tiden de ble skrevet i. *Shiji Cidian* er utgitt i 1991, og representerer dermed en tolkning av *Shiji* i vår egen samtid.

³⁷ Qiao Zhou (譙周), levde år 199-270

³⁸ Xu Guang (徐廣), levde ca 353-425 e.Kr.

³⁹ Pei Yin (裴駰), mest aktive periode rundt år 438.

⁴⁰ Nienhauser, 1994, s. xiii.

⁴¹ Zhang Shoujie (張守節), mest aktive periode rundt 725-735.

⁴² *Shiji Cidian* (史記辭典) [Ordbok for Historiske nedtegnelser], 1991.

3.6 Oppsummering

Noen hovedtrekk i tiden som Sima Qian levde i, var store samfunnsmessige endringer, et sentralisert styre som føltes strengere enn tidligere. Konfutses lære ble opptatt som statens offisielle ideologi. Det var en filosofi som vektla ritualer og forfedredyrking, noe som bidro til å øke folkets bevissthet om deres tilknytning til fortiden. Historien fikk en særskilt posisjon i Kinas samfunn, og man så til fortiden for veiledning. Historien og de tradisjonelle ritualene var noe stabilt i en usikker tid med mange omveltninger.

Som Kinas første systematiske – og svært omfattende – historiske tekst ble *Shiji* tidlig respektert som historieverk i Kina. Verket representerte en ny standard i måten å skrive historie på, og verkets enklere språk gjorde historien tilgjengelig for en noe bredere lesermasse. Selv om historien framstår som objektiv, er den likevel preget av forfatterens måte å fremstille den på. En tekst bør ikke tas ut av sin historiske og politiske kontekst, men må tolkes i lys av samtiden den er forfattet i. Også kommentarene som senere er lagt til *Shiji* vil være farget av sin samtid. Sima Qians samtid var påvirket av konfusianismens negative holdninger til abstrakte ideer og myter, og det kan forklare at han rasjonaliserte mytene han valgte å inkludere i *Shiji*, og framstilte disse som faktiske historiske hendelser.

Tang-historikeren Sima Zhen tolket ikke bare *benji*-kapitlene som ”grunnleggende nedtegnelser”, men som *grunnleggende retningslinjer for etterslekten*. En slik tolkning indikerer at innholdet i kapitlene var ment som veiledning for god og dårlig hersketeknikk. På den tiden ville kritikk eller støtte til keiseren formidles indirekte gjennom historier om fortidens helter. Kanskje det hadde betydning for Sima Qians avgjørelse om å rasjonalisere mytene og gjøre de legendariske figurene mer menneskelige.

Med alt dette tatt i betraktning kan vi nå se hva som berettes om den mytiske Gule keiser i *Shijis* første kapittel: I neste kapittel følger min oversettelse fra Zhonghua-versjonen av *Shiji*.

4 Annotert oversettelse av utdrag fra *Shijis* kapittel 1

史記卷一《五帝本紀第一》

Shiji kapittel 1 《Grunnleggende nedtegnelser nr. 1: de fem herskere⁴³》

黃帝者，少典之子，

Den gule keiser (Huangdi)⁴⁴ var sønn av Shaodian.⁴⁵

⁴³ *Shiji*, blant andre, regner disse fem herskere for å være Den gule keiser (黃帝), Zhuanxu (顓頊), Di Ku (帝嚳), Tang Yao (唐堯) og Yu Shun (虞舜). Mens for eksempel *Riteboken* (*Liji* 禮記) hevder at de fem herskerne er Tai Hao (太皞), Yan Di (炎帝), Den gule keiser (黃帝), Shao Hao (少皞) og Zhuanxu (顓頊). I *Forandringenes bok* (*Yijing* 易經) finner man Tai Hao (太皞), Yan Di (炎帝), Den gule keiser (黃帝), Tang Yao (唐堯) og Yu Shun (虞舜) som 'de fem herskere'. For øvrig regnes alle disse som ledere for folkegrupper mot slutten av den forhistoriske tidsperioden i Kina. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 57.)

⁴⁴ Den gule keiser (Huangdi 黃帝) var i følge legenden leder for en folkegruppe i den siste fasen av Kinas forhistoriske periode. Han ble kalt Xuanyuan (軒轅) og tilhørte Youxiong-folkegruppen (有熊氏). Folkegruppen skal opprinnelig ha holdt til i det nordvestlige Kina, og deretter beveget seg østover til Zhuolu i dagens Hebei-provins. Etter at Den gule keiser kjempet mot Yan Di (炎帝) og Yan Di tapte, slo deres folkegrupper seg sammen. Dette var starten på Huaxia-folkegruppen (華夏) som regnes som fundamentet for dagens kinesiske sivilisasjon. I følge *Shiji Cidian* aksepterer det kinesiske folk Den gule keiser som deres felles stamfar på grunn av dette. Huaxia-folkegruppen bekjempet

姓公孫，名曰軒轅。

Hans familienavn var Gōngsūn, og hans fornavn var Xuānyuán⁴⁶.

生而神靈，弱而能言，幼而徇齊，長而敦敏，成而聰明。

Fra han ble født var han intelligent⁴⁷, og mens han ennå var spedbarn⁴⁸ kunne han snakke. Som barn var han kvikk⁴⁹, og som ung mann var han flittig og dyktig⁵⁰. I voksen alder⁵¹ var han vis og innsiktsfull⁵².

sammen den fryktelige rivalen Chiyou (蚩尤), lederen av Jiuli-folkegruppen (九黎). (*Shiji Cidian*, 1991, s. 456.) (*Hua* (華) og *Huaxia* (華夏) kan i dag brukes som et annet ord for *Kina*.) *Shiji Suoyin* kommenterer at Den gule keiser hadde jordens gode omen. Siden jorden er ”gul”, ble han kalt ”Den gule keiser”. (Mer om dette i fotnote 110.)

⁴⁵ Shaodian (少典) skal ha vært far til Xuanyuan (Den gule keiser) og var i følge legenden leder for Youxiong-folkegruppen før Xuanyuan. Folkegruppen holdt til i dagens Shaanxi- og Henan-området. Det sies at både Yan Di og Den gule keiser var sønner av Shaodian. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 102.)

⁴⁶ I følge kommentaren fra *Shiji Souyin* sier Huangfu Mi (皇甫謐, 215-282) at Den gule keiser ble født i Shouqiu (壽丘) i Yanzhou/Qufu i nåtidens Shandong-provins, og at han vokste opp ved en elv som het Ji (姬). Derfor byttet han familienavn fra Gongsun (公孫) til Ji. Siden han bodde på Xuanyuan-bakken ble hans fulle navn Ji, Xuanyuan (姬軒轅).

⁴⁷ *Shenling* (神靈) kan også bety *dyktig og dydig, intelligent*. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.) *Shu* (書) kommenterer at han ble kalt *vis* (shenling) fordi han var ’den viseste av alle skapninger’.

⁴⁸ *Ruo* (弱) kan ha betydningen *ung*. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 996.) I følge kommentaren fra *Shiji Suoyin* betegner *ruo* den perioden man er ung og svak, før man har ferdigutviklet evnen til å tale. Barnet er under 70 dager gammel, det vil si et spedbarn.

⁴⁹ *Erya* (爾雅) forklarer at Den gule keiser hadde eksepsjonelle mentale evner da han var ung. *Shiji Cidian* sier at *xunqi* (徇齊) her betyr *kvikk* (minjie 敏捷). (*Shiji Cidian*, 1991, s. 355.) *Xunqi* kan oversettes med *kvikk*, i betydning av *skarpsindig, smart*. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

軒轅之時，神農氏世衰。

På Xuanyuan sin tid var makten til Shennong-folkegruppen⁵³ allerede svekket.

⁵⁰ *Thesaurus Linguae Sericae* oversetter både *dun* (敦) og *min* (敏) med *talentfull, dyktig*. (*Thesaurus Linguae Sericae*: http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (敦, 敏), besøkt 11.04.10.) I følge

Hanyu Da Cidian kan *dun* og *min* oversettes med *flittig*. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.) *Shiji Cidian* sier *dun* kan bety *flittig*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 558.)

⁵¹ Med *voksen alder* (*cheng* 成) menes over tyveårsalderen, i følge kommentaren fra *Shiji Zhengyi*.

⁵² *Shiji Zhengyi* kommenterer at *congming* (聰明) betyr å kunne skille tydelig i det man hører og det man ser (*wenjian mingbian* 聞見明辯). I følge *Shiji Cidian* innebærer *congming* at man forstår det øynene har sett og det ørene har hørt. (*Er ting yue cong, mu jian yue ming*. 耳听曰聪, 目视曰明。 *Zheli zhidai er mu de jian ting*. 这里指代耳目的视听。) (*Shiji Cidian*, 1991, s. 763.) *Thesaurus Linguae Sericae* oversetter *cong* (聰) med *vis, intelligent* og *ming* (明) med *intelligent, vis, skjelne, forstå*. (*Thesaurus Linguae Sericae*: http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (聰, 明), besøkt 11.04.10.)

⁵³ Navnet Shennong (神農) kan oversettes med *gudommelig jordbruker*. I følge myten skal Shennong ha oppfunnet jordbruket. Han brukte treverk for å lage en plog, og han lærte folk å dyrke de fem kornsorter, *wugu* (五穀) - disse er *shu* (黍): hirse, *ji* (稷): en hirse-variant, *shu* (菽): bønner, *mai* (麥): hvete og *dao* (稻): ris. Han smakte på alle urter for å kunne lage medisin av dem. Shennong skal ha vært Shaodians første sønn. Han ble født i Lixiang (厲鄉), og hans familienavn var Jiang (姜) ((bodde ved Jiang-elven)). Han ble blant annet også kalt *Lieshan shi* (列山氏). En tolkning er at Shennong og Yan Di var samme person. Shennong hadde ildens dyd, derfor ble han kalt Yan Di. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 59, 371.) (*Yan* (炎) kan oversettes med 'brennende' eller 'ild', og *di* (帝) kan oversettes med 'keiser'. Dermed kan vi kalle *Yan Di* for *Ild-keiseren*.)

諸侯相侵伐，暴虐百姓，而神農氏弗能征。

Hertugene⁵⁴ invaderte og angrep hverandre, og de tyranniserte og drepte folket⁵⁵ brutalt, men Shennong var ikke i stand til å slå ned på motstanderne.

於是軒轅乃習用干戈，以征不享，

Dermed trente Xuanyuan [krigerne sine]⁵⁶ opp i våpenferdighet⁵⁷, og sendte ut troppene mot de som ikke frembrakte offer for keiseren.⁵⁸

諸侯咸來賓從。

Og alle hertugene kom for å underkaste seg.

⁵⁴ Begrepet *zhuhou* (諸侯) kan oversettes med *alle hertugene*. Det refereres her til de mange som fikk autoritet av keiseren til å utøve politisk kontroll over alle hans områder og stater. De var rangert under keiserens befaling og måtte rapportere til ham. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁵⁵ *Baixing* (百姓) kan bety *folket* eller *tjenestemenn*. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁵⁶ Et eventuelt objekt i setningen står ikke oppført eksplisitt. Setningen kan dermed leses som om Xuanyuan trente opp sine egne våpenferdigheter. Den moderne kinesiske teksten legger til '*troppene*' som objekt. Dette virker som en logisk tolkning når målet med mobiliseringen er å nedkjempe en sterk fiende.

⁵⁷ *Xi* (習) kan oversettes med *å øve opp*, *å trene på en ferdighet*, eller *å lære bort*, *å drille*. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 3345, *Thesaurus Linguae Sericae*: http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (習), besøkt 11.04.2010.)

⁵⁸ *Xiang* (享) kan ha betydningen *å frembringe offer*, *å vise respekt*. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 285, *Shiji Cidian*, 1991, s. 301.) *Shiji Suoyin* kommenterer at tegnet *ting* (亭), i betydningen *rettskaffen*, ble opprinnelig brukt i enkelte utgaver av teksten i stedet for *xiang* (享), ergo at det ble "slått ned på de hertuger som ikke var rettskafne".

而蚩尤最為暴，莫能伐。

Chiyou⁵⁹ derimot var den mest brutale av dem, og ingen var i stand til å slå ned på⁶⁰ ham.

炎帝欲侵陵諸侯，諸侯咸歸軒轅。

Fordi Yán Dì⁶¹ hadde planer om⁶² å angripe⁶³ hertugene, så vendte alle hertugene seg til Xuanyuan.

⁵⁹ Chiyou (蚩尤) var i følge legenden leder for en folkegruppe i Kinas forhistoriske tidsperiode. Han skal ha brukt metaller for å lage våpen, og han skal ha hatt 81 fryktløse brødre. Hans folkegruppe het Jiuli (九黎) og han holdt til i områdene som tilsvarer dagens Shandong-, Hebei- og Henan-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 411.)

⁶⁰ *Fa* (伐) kan oversettes med å slå ned på, jf. *Shiji Cidian* s. 180 og *Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 120.

⁶¹ Yan Di (炎帝) var også leder for en folkegruppe i den siste fasen av den forhistoriske tidsperioden i Kina. Folkegruppen hans het Lieshan (列山). (Yan Di og Shennong antas å være samme person, jf. fotnoten om Shennong over.) Som Den gule keiser kom også Yan Di fra Shaodians folkegruppe, og han var muligens og sønn av Shaodian - det vil si han var Den gule keisers bror. *Shiji Cidian* beretter at Yan Di kjempet både med og mot Den gule keiser. Tilslutt slo disse to folkegruppene seg sammen til en mektig enhet. Yan Di regnes som kineseres stamfar sammen med Den gule keiser. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 305.)

⁶² *Yu* (欲) kan blant annet bety å ønske, å ha planer om, jf. *Thesaurus Linguae Sericae*. (*Thesaurus Linguae Sericae* http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (欲), besøkt 11.04.10.)

⁶³ *Qinling* (侵陵) kan i følge *Hanyu Da Cidian* bety angripe, plyndre. Ordet *qin* alene kan bety angripe, innvadere og okkupere, skade, plage. *Ling* alene kan bety angripe, plyndre, plage. (*Hanyu Da Cidian*, 2002, *Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 167, 4135.)

軒轅乃修德振兵，治五氣，蓺五種，

Dermed kultiverte Xuanyuan karakterstyrke⁶⁴ og organiserte⁶⁵ troppene sine. Han kontrollerte de *fem prosessene*⁶⁶, og plantet de *fem frøsorter*⁶⁷.

撫萬民，度四方，

Han beroliget⁶⁸ folket, og viste omsorg for⁶⁹ hele området sitt.

⁶⁴ Begrepet *xiude* (修德) kan innebære å kultivere seg selv med moralsk integritet/karakterstyrke.

(*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁶⁵ *Shiji Zhengyi* kommenterer at *zhen* (振) skal være *zheng* (整). *Zheng* kan bety å arrangere, å organisere.

⁶⁶ *Wuqi* (五氣) samsvarer med de *fem prosessene* (*wuxing* (五行): metall, ild, jord, vann, og tre). (*Shiji Cidian*, 1991, s. 58, *Hanyu Da Cidian*, 2002.) Kommentaren fra *Shiji Jijie* sier at *wuqi* er de *fem prosessene*.

⁶⁷ De fem frøsortene (*wugu* 五穀) er *shu* 黍: hirse, *ji* 稷: hirse-variant, *shu* 菽: bønner, *mai* 麥: hvete og *dao* 稻: ris), i følge *Shiji Cidian*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 59.) Yang Jing (杨惊) skriver i følge kapittel åtte (*Ruxiao* 儒校) i *Xunzi* (荀子) at de fem frøsortene er *shu*, *ji*, *mai*, *dou* (豆): bønner, og *ma* (麻): hamp. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁶⁸ *Fu* (撫) kan i følge *Shiji Cidian* bety å stabilisere, å roe ned. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 677.) I følge kommentaren fra *Shiji Jijie* er betydningen av *fu* å berolige (*anfu* 安撫), jf. *Hanyu Da Zidian*. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 1959.)

⁶⁹ Her har *duo* (度) betydningen å vurdere med bekymring, i følge *Shiji Cidian*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 360.) Jf. *Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 880. Dette har jeg valgt å oversette med ”å vise omsorg for”.

教熊羆貔貅猛虎，以與炎帝戰於阪泉之野。

Han lærte opp folkegruppene Xiong, Pi, Pi, Xiu, Chu og Hu,⁷⁰ til å krige mot Yan Di i [slagene ved] Banquans⁷¹ villmark.

三戰，然後得其志。

Etter tre slag lykkes han i sitt ønske⁷² [om å beseire Yan Di].

蚩尤作亂，不用帝命。

Chiyou iverksatte et opprør. Han adlød⁷³ ikke keiserens ordre.

於是黃帝乃徵師諸侯，與蚩尤戰於涿鹿之野，遂禽殺蚩尤。

Følgelig samlet Xuanyuan hertugenes tropper og kjempet mot Chiyou ved Zhuolu-fjellets⁷⁴ villmark. Chiyou ble dermed fanget⁷⁵ og drept.

⁷⁰ Xiong (熊), pi (羆), pi (貔), xiu (貅), chu (獠) og hu (虎) er navn på ville dyr. I følge *Shiji Cidian* råder det en oppfatning om at disse dyrenavnene var brukt til navn på folkegrupper: folkegruppene tok dyrenavn for å vise seg truende ovenfor andre folkegrupper, og de hadde de respektive dyr som totem/emblem. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 667, 272.) I moderne kinesisk oversettes interessant nok *xiongpi* (熊羆) og *pixiu* (貔貅) med *brutale krigere* og *djerve tropper*.

⁷¹ I følge kommentaren fra *Shiji Jijie* er Banquan (阪泉) et stedsnavn. Stedet ligger i dagens Hebei-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s 456.) Navnet kan oversettes med 'kilden i åssiden'.

⁷² Betydningen av *dezhi* (得志) er å oppnå sitt ønske, å lykkes med å oppnå (sin intensjon, vilje). (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁷³ I følge *Thesaurus Linguae Sericae* kan *yong* (用) bety å adlyde; å følge. (*Thesaurus Linguae Sericae* http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (用), besøkt 11.04.10.)

而諸侯咸尊軒轅為天子，代神農氏，是為黃帝。

Deretter æret alle hertugene Xuanyuan som Himmels sønn⁷⁶, Shennong klanen ble erstattet⁷⁷, og denne ble *Den gule keiser*.

天下有不順者，黃帝從而征之，平者去之，披山通道，未嘗寧居。

Over hele riket⁷⁸ der det fantes noen som ikke adlød [ordre], ville Huangdi gå til angrep mot dem. Når det var blitt fredelig, ville han dra derfra. Han hugget passasjer i terrenget,⁷⁹ og bodde aldri i ro.

⁷⁴ Zhuolu (涿鹿) er et gammelt navn på et fjell. Fjellet antas å befinne seg i dagens Hebei-provins. (Shiji Cidian, 1991, s. 494.)

⁷⁵ Tegnet ”禽” (qín) er det gamle tegnet for ”擒” (qín), som har betydningen å ta til fange. (Hanyu Da Zidian, 1995, s. 199, Shiji Cidian, 1991, s. 555.)

⁷⁶ Fordi man hadde den oppfatning at keiseren fikk sitt mandat fra Himmelen, ble keiseren kalt Tianzi (天子), som direkte oversatt betyr *Himmels sønn*. Man mente at keiseren mottok ordre fra Himmelen, og dermed måtte følge Himmels vilje når han regjerte over folket. (Shiji Cidian, 1991, s. 51, Hanyu Da Cidian, 2002.)

⁷⁷ Dai (代) kan bety å erstatte. (Hanyu Da Zidian, 1995, s. 113, Shiji Cidian, 1991, s. 137-138.)

⁷⁸ Tian (天) kan bety *himmel*, og xia (下) kan bety *under*. Uttrykket tianxia kan referere til *Kina* (hele Kinas område) eller til *hele verden* (”alt under himmelen”). (Hanyu Da Cidian, 2002.)

⁷⁹ Shiji Cidian sier at pishantongdao (披山通道) indikerer at [han] åpnet passasjer gjennom eller over fjell. (Shiji Cidian, 1991, s. 265.) (Det kan menes at han hugget igjennom terrenget eller på annet vis åpnet passasjer gjennom selve fjellene.) Shiji Suoyin kommenterer at pishantongdao viser til at gangbare veier ble åpnet gjennom skog og vegetasjon.

東至于海，登丸山，及岱宗。

[Huangdi dro] helt til havet i øst, besteg Wán-fjellet⁸⁰, og han nådde fram til Daizong-fjellet⁸¹.

西至于空桐，登雞頭。

[Han reiste] vest helt til Kōngtóng-fjellet⁸², og han steg opp på Jītóu-fjellet.⁸³

南至于江，登熊、湘。

[Huangdi dro] sør helt til Jiāng⁸⁴, og steg opp på [fjellene] Xióng og Xiāng⁸⁵.

⁸⁰ Wanshan (丸山) er et gammelt navn på et fjell. Dette er ”Fan-fjellet” (Fanshan 凡山). Fjellet befinner seg i fylket Changle i dagens Shandong-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 36.)

⁸¹ *Shiji Cidian* sier at Daizōng (岱宗), eller *Dongyue* (東岳) (”Det østlige fjell”), er tidligere navn for *Taishanfjellet* (泰山). Fjellet ligger i dagens Shandong-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 285.)

⁸² Kongtong (空桐) er Kongtong-fjellet, som nå skrives Kongtongshan (崆峒山). Fjellet befinner seg i dagens Gansu-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 314.)

⁸³ I følge kommentaren fra *Shiji Suoyin* er Jitou (雞頭) navnet på et fjell.

⁸⁴ Jiang (江) kan være Yangtse-elven. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.) *Shiji Cidian* har ført opp mange mulige betydninger. Blant annet ble Jiang brukt om Han-elven (Hanshui 漢水) og om Yangtse-elven. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 190.)

⁸⁵ I følge kommentaren fra *Shiji Jijie* er det skrevet i et kapittel i *Hanshu* (漢書) at Xiang (湘) er et fjell som ligger i Changsha (Hunan).

北逐葷粥，合符釜山，而邑于涿鹿之阿。

[Huangdi] drev ut Xunyuene⁸⁶ i nord, der han forsonte seg med [hertugene]⁸⁷ ved Fushān-fjellet⁸⁸. Ved Zhuolu-fjellets åsside⁸⁹ etablerte han en hovedstad⁹⁰.

遷徙往來無常處，以師兵為營衛。

Han flyttet stadig rundt til nye steder, og benyttet seg av armeen som beskyttelse rundt leiren sin.

官名皆以雲命，為雲師。

Alle tjenestemenn fikk begrepet *sky*⁹¹ inkludert i deres tittel. De ble [kalt] sky-tjenestemenn.⁹²

⁸⁶ Xunyu (葷粥) skal ha vært et nomadefolk nord i Kina. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 532.) Kommentaren fra *Shiji Suoyin* hevder at Xunyu er et annet navn for Xiongnuene (匈奴).

⁸⁷ Del-setningen mangler objekt. *Shiji Suoyin* kommenterer at det var *hertugene* han forsonte seg med på Fushan-fjellet.

⁸⁸ Fushan (釜山), er et gammelt navn på et fjell. *Shiji Cidian* oppgir flere mulige posisjoner for fjellet i dagens Hebei- og Henan-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 424.)

⁸⁹ I følge kommentaren fra *Shiji Zhengyi* betegner a (阿) *vide sletter/en åsside*.

⁹⁰ Yi (邑) kan blant annet ha betydningene *hovedstad*, og *etablere byer*. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 3753.) Kommentaren fra *Shiji Zhengyi* forteller at Den gule keiser *etablerte en hovedstad* i åssiden nedenfor Zhuolu-fjellet.

⁹¹ Skyene var ansett som hele universets grunnvoll, og det ble sagt på den tiden da Den gule keiser levde at skyer var lykkebringende. Derfor brukte man ordet 'sky' (*yun* 雲) i titler til tjenestemenn og militære ledere. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 537.)

⁹² *Yunshi* (雲師) kan betegne titler på stillinger for tjenestemenn på Den gule keisers tid. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

置左右大監，監于萬國。

Han plasserte ut sine assistenter⁹³ for å føre oppsyn med de mange statene.

萬國和，而鬼神山川封禪與為多焉。

De mange statene var i harmoni, og [Den gule keiser selv] deltok⁹⁴ i de fleste ofringsseremonier til ånder, fjell og elver, og ofringsseremonier til Himmelen og Jorden⁹⁵.

獲寶鼎，迎日推筴。

[Den gule keiser] fikk⁹⁶ et verdifullt kar⁹⁷, og ved å benytte en plante⁹⁸ kunne han beregne [fremtidens] dager og måneder.⁹⁹

⁹³ *Zuoyou* (左右) er et begrep som kan brukes om assistentene som er til venstre (*zuo*) og høyre (*you*) for herskeren. (Hucker, 1985, s 526.) I følge *Thesaurus Linguae Sericae* kan *zuoyou* betegne ministrene som bistår herskeren. (*Thesaurus Linguae Sericae*: http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (左右), besøkt 11.04.10.) Jf. *Shiji Cidian*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 113.)

⁹⁴ *Yu* (與) kan ha betydningen *delta i*. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.)

⁹⁵ *Shiji Cidian* forklarer at *feng* (封) er ofringer til Himmelen, og *shan* (禪) er ofringer til Jorden. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 327.)

⁹⁶ Det framgår ikke i teksten om karet ble overrakt til Den gule keiser, eller om han skaffet seg det på annet vis, da *huo* (獲) kan bety å få, erverve, oppnå, skaffe.

⁹⁷ *Ding* (鼎): et kar eller beger, ofte med tre ben. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 601.)

⁹⁸ *Ce* (筴) er planten *ryllik* som ble brukt i tilbedelse/ofringsritualer. Noen utgaver bruker tegnet 策 (*ce*) i stedet. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 605.) Dette tegnet (策) kan brukes om ritualene der man etter kontakt med guder kan forutsi framtidige hendelser og lignende, jf. *Thesaurus Linguae Sericae*. (*Thesaurus Linguae Sericae*: http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso (策), besøkt 11.04.10.)

舉風后、力牧、常先、大鴻以治民.

Han valgte Feng Hou, Li Mu, Chang Xian og Da Hong¹⁰⁰ til å styre folket.

順天地之紀，幽明之占，死生之說，存亡之難.

Han rettet seg etter himmelens og jordens syklus, etter det lyse og det mørkes¹⁰¹ lodd¹⁰², etter livets og dødens forklaring, og etter eksistensens og undergangens farer.

時播百穀草木，

I overensstemmelse med årstidene¹⁰³ dyrket han alle slags vekster.

⁹⁹ *Yingri* (迎日) betyr å regne ut framtidens dager, måneder, ny-måne og fullmåne, osv. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 227.) *Yingri twice* (迎日推筮) innebærer, i følge *Hanyu Da Cidian*, å telle for å kunne regne ut og forutsi framtidige solsykluser. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.) *Shiji Cidian* sier at han skapte en kalender ved hjelp av ryllik planten. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 465)

¹⁰⁰ Feng Hou (風后), Li Mu (力牧), Chang Xian (常先), og Da Hong (大鴻) er navn på tjenestemenn under Den Gule keiser, i følge *Shiji Cidian*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 358, 12, 468, 28.)

¹⁰¹ I følge kommentaren fra *Shiji Zhengyi* tilsvarer *you* (幽) 'yin', og *ming* (明) tilsvarer 'yang'. *Yin* og *yang* er prinsippet om sameksistensen av ulike krefter og balansen mellom disse. Denne korrelative kosmologien var betydningsfull under det tidlige Han-dynastiet, da Sima Qian levde.

¹⁰² *Zhan* (占) kan bety skjebne, lodd. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 93.)

¹⁰³ I følge kommentaren fra *Shiji Zhengyi* antydes det ved begrepet *shi* (時) at frøene ble sådd når det var riktig årstid for det.

淳化鳥獸蟲蛾，

Ved sin dyd¹⁰⁴ fikk han dyr, fugler, insekter og krypdyr¹⁰⁵ til å forandre seg.¹⁰⁶

旁羅日月星辰水波土石金玉，

[Hans gode innflytelse] strakk seg¹⁰⁷ til himmellegemene: sol, måne og stjerner, til havets bølger, til jord og stein, metaller og jade.

勞勤心力耳目，節用水火材物。

[Med bakgrunn i sin] iherdige innsats, mentale og fysiske styrke og erfaring¹⁰⁸ [lærte han dem] hvordan man etter årets forskjellige tider¹⁰⁹ skulle gjøre bruk av vann, ild, materialer og gjenstander.

¹⁰⁴ Chun (淳) betyr *hederlig, rettferdig, moralsk*. (Shiji Cidian, 1991, s. 496.)

¹⁰⁵ Chong (蟲) kan oversettes med *insekt*, og e (蛾) kan oversettes med *krypdyr* eller *slanger*. Shiji Cidian tolker chong e (蟲蛾) som *can e* (蚕蛾), dette betyr *silkeorm*. (Shiji Cidian, 1991, s. 496.)

¹⁰⁶ Hua (化) kan bety *endre, transformere, influere* med mer. Etter Shiji Cidians tolkning impliserer delsetningen *chunhua niaoshou chong e* (淳化鳥獸蟲蛾) at Den gule keiser, ved sin hellige dyd, påvirket dyr og insekter osv. til å formere seg rikelig. (Shiji Cidian, 1991, s. 496.)

¹⁰⁷ Pangluo (旁羅) betyr å *spre/utstrekke overalt*. Delsetningen mangler subjekt. Shiji Cidian mener det her er snakk om *Den gule keisers stimulerende dyd*. (Shiji Cidian, 1991, s. 435.)

¹⁰⁸ Ermu (耳目) (*er* betyr *øre*, *mu* betyr *øye*) kan henviser til at ørene og øynene brukes (flittig), eller det kan henviser til kunnskap (oppnådd ved hjelp av ørene og øynene).

¹⁰⁹ Jie (節) er årstid, sesong, jf. Shiji Zhengyi og Shiji Cidian, 1991, s. 606.

有土德之瑞，故號黃帝。

Fordi han hadde den jordens dyd¹¹⁰, ble han kalt Den gule keiser.

黃帝二十五子，其得姓者十四人。

Den gule keiser fikk 25 sønner, fjorten av dem tok familienavnet.

黃帝居軒轅之丘，而娶於西陵之女，是為嫫祖。

Den gule keiser bodde på Xuanyuan-bakken¹¹¹, og tok til hustru en datter av Xiling. Dette var Lei Zu¹¹².

嫫祖為黃帝正妃，生二子，其後皆有天下：

Lei Zu var Den gule keiser sin fremste konkubine. Hun fødte ham to sønner. Deres etterkommere¹¹³ hersket over hele landet¹¹⁴.

¹¹⁰ Jord inngår blant de *fem prosesser*: metall, vann, jord, ild og tre. Man mente at disse prosessene var i en uendelig syklus med hverandre, og at de hadde en iboende, naturlig *dydighet*. Denne korrelative kosmologien startet å ta form under De krigende staters periode. Under Han-dynastiet, da, i følge konfusianismen, bare den ”dydige” (den med moral) var verdig ”Himmelens mandat”, ble disse ”dydene” brukt til å understreke dynastiets rett til å styre. *Tude* (土德) er *jordens dyd*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 20.) I følge kosmologien korrelerer jorden med fargen gul. (Se og fotnote 44.)

¹¹¹ Xuanyuan-bakken (軒轅之丘) er et gammelt stedsnavn. Det ligger ved dagens Xinzheng i Henan-provinsen. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 396.)

¹¹² Lei Zu (嫫祖) skal i følge legenden ha oppdaget silke, dyrket silkelarver og brukt materialer av silke for å veve klær. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 667.)

¹¹³ *Hou* (後) kan oversettes med *etterkommer*, jf. *Shiji Cidian*. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 355.)

¹¹⁴ Jf. fotnote 78.

其一曰玄囂，是為青陽，青陽降居江水；

Den første [etterkommeren] het Xuanxiao¹¹⁵. Han var [nettopp denne] Qingyang. Qingyang ble sendt ned for å bo¹¹⁶ ved Jiang-elven.

其二曰昌意，降居若水。

Den andre het Changyi¹¹⁷. Han ble sendt for å bo ved Ruo-elven¹¹⁸.

昌意娶蜀山氏女，曰昌僕，生高陽，高陽有聖惠焉。

Changyi tok til ekte en datter av Shushan-folkegruppen, som ble kalt Chang Pu¹¹⁹. Hun fødte Gao Yang¹²⁰. Gao Yang var en vis og dydig mann.

¹¹⁵ Xuanxiao (玄囂), også kjent som Qingyang (青陽), var sønn av Den gule keiser. Xuanxiao skal ha blitt Di Ku sin farfar. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 147, 243.)

¹¹⁶ *Jiang ju* (降居) impliserer at han ble sendt ned for å bo et annet sted og være hertug der. (*Hanyu Da Cidian*, 2002.) Jf. kommentaren fra *Shiji Suoyin*.

¹¹⁷ Changyi (昌意) var sønn av Den gule keiser og Lei Zu. Changyi og hans kone Chang Pu (昌僕) ble foreldre til keiser Zhuānxū (顓頊), også kjent som Gao Yang (高陽). (*Shiji Cidian*, 1991, s. 275, 430-431.)

¹¹⁸ *Ruoshui* (若水) har blitt tolket på flere måter: Kommentaren fra *Shiji Suoyin* hevder at dette er Yalong-elven (雅砻江) i dagens Sichuan-provins. *Shiji diming kao* (史記地名考 [*Studier av stedsnavn i Shiji*]) mener at dette enten er Dan-elven (丹水) i dagens Henan-provins, eller Xi-elven (析水) i dagens Shaanxi-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 249.)

¹¹⁹ Chang Pu (昌僕), også kalt Nüshu (女樞), var av Shushan-folkegruppen. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 275.) Jf. fotnote 117.

黃帝崩，葬橋山。其孫昌意之子高陽立，是為帝顓頊也。

Den gule keiser døde og ble gravlagt på Qiao-fjellet¹²¹. Hans barnebarn, Chang Yis sønn, Gao Yang, fikk stilling som keiser¹²². Dette var keiser Zhuanxu.

¹²⁰ Keiser Zhuanxu (顓頊), også kalt Gao Yang (高陽), var i følge myten leder for alliansen mellom Den gule keisers og Yan Dis folkegrupper. Gao Yang beseiret herskeren Gonggong (共工). Han skal også ha utviklet jordbruket. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 793.)

¹²¹ Qiao-fjellet (橋山) ligger i følge *Shiji Cidian* i dagens Shaanxi-provins. (*Shiji Cidian*, 1991, s. 733.)

¹²² *Li* (立) kan oversettes med 'å stige på tronen', i betydningen av å bli keiser. (*Hanyu Da Zidian*, 1995, s. 2706. Jf. *Hanyu Da Cidian*, 2002.)

5 Den Gule keisers rolle i det tidlige Kina

Denne oppgavens hensikt er å undersøke hvilken forbindelse som finnes mellom skildringene av Den gule keiser i det tidlige Kina for rundt to tusen år siden, senere bruk av myten om Den gule keiser under nasjonalismens fremvekst i Kina, og denne figurens rolle i Kina i dag. I dette kapittelet skal jeg undersøke nærmere Den gule keisers rolle i det tidlige Kina. Den annoterte oversettelsen fra *Shijis* første kapittel bringer noen viktige elementer inn i analysen av Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, derfor vil jeg først oppsummere de viktigste poengene fra oversettelsen i kapittel 4:

Sima Qian starter med å gi Den gule keiser (Xuanyuan) menneskelige trekk: Vi får vite hvem hans far var, og vi får vite hvor han ble født, levde og døde ved faktiske stedsnavn i Kina. Han betegnes som overnaturlig vis og en hersker av svært moralsk karakter. I følge *Shiji* forholdt Den gule keiser seg til de *fem prosesser*, og han holdt folket og området sitt stabilt og rolig. Han ville bruke krigføring for å bekjempe de som ikke adlød ordre og innrettet seg etter lederens vilje. Ofte manglet andre herskere moral og viste feil bruk av makt, mens Den gule keiser handlet korrekt og håndterte konfliktene. En svært brutal leder, Chiyou, blir introdusert i fortellingen. I følge *Shiji Cidian* skal Chiyou ha brukt metaller for å lage våpen.¹²³ Chiyou ble fanget av Den gule keiser og straffet med døden. Derpå ble Den gule keiser æret som Himmelenes sønn, hvilket innebar at han var den som stod nærmest guddommen og at han hadde fått mandat til å herske. Den gule keiser fortsetter sine moralske handlinger med å bevare freden og opprettholde harmoni mellom statene. I tillegg deltok Den gule keiser i ofringsseremonier, han innrettet seg etter himmelens og jordens skiftende syklus og – i følge *Shiji Zhengyi*-kommentaren – etter prinsippet om Yin-yang. Vi får vite at herskeren hadde jordens dyd, og derfor ble kalt for Den *gule* keiser. Tilslutt får vi vite at han fikk 25 etterkommere, og at deres etterslekt hersket over hele landet.

Shijis fremstilling er tydelig preget av tiden den ble skrevet i. (Se kapittel 3.) Da både *Shiji* og tekstene jeg skal ta for meg i dette kapittelet stammer fra det dynastiske Kina, vil jeg komme tilbake med en konklusjon om de ovennevnte funnene etter å ha sett på flere tekster fra det tidlige Kina. I 1900-tallets nasjonalismediskurs i Kina ble det henvist til *Shiji* og dens

¹²³ *Shiji Cidian*, 1991, s. 411.

fortelling om Den gule keiser som bevis for at det kinesiske folk hadde én felles stamfar, men *Shijis* fremstilling om Den gule keiser var bare én av mange ulike versjoner som florerte i det tidlige Kina. For å få et større innblikk i denne figurens rolle i det tidlige Kina, vil jeg se på andre sentrale tekster fra denne perioden der Den gule keiser er omtalt. Jeg vil undersøke hvordan han ble fremstilt, og forsøke å finne årsaker til hvorfor han ble brukt. Dette materialet danner et grunnlag for å kunne undersøke sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina og hans rolle i nasjonalismedebatten cirka to tusen år senere.

Beretningene om Den gule keiser er mange, men ikke unisone. Måten han er blitt fremstilt på varierer stort, og både handlinger og kvaliteter som er tilegnet ham er ulike fra tekst til tekst. Noen av de forskjellige måtene Den gule keiser har blitt fremstilt på i det tidlige Kina, og eventuelle årsaker til dette, vil jeg se nærmere på ved hjelp av et utvalg gamle tekster som Den gule keiser blir forbundet med. Tekstene jeg undersøker her har sin opprinnelse i den daoistiske retningen kalt Huang-Lao (黃老), dessuten ser jeg på verket kalt *Den gule keisers indre kanon* (*Huangdi Neijing* 黃帝內經). Jeg har valgt ut disse tekstene fordi Den gule keiser spiller en sentral rolle i dem, og fordi dette er velkjente tekster som anvendes den dag i dag. I dag finnes det de som tar til orde for igjen å se på Huang-Lao som et veiledende prinsipp for en måte å styre og lede på. De hevder at mange av verdens problemer i dag stammer fra dårlig lederskap basert på egoisme, grådighet og hegemoni, og at et nytt lederskap basert på harmoni med "naturens vei" kan kurere mange av verdens "sykdommer". *Den gule keisers indre kanon* benyttes i dag ofte som en referanse av de som utøver prinsipper og behandlingsmetoder som bygger på *Den gule keisers indre kanons* tekster, som et bevis på behandlingens urgamle opprinnelse, og av den grunn dens bestandighet og effektivitet.

Skriftene som jeg tar for meg i dette kapittelet har en svært ulik fremstilling av Den gule keiser. Tekstene som regnes som Huang-Lao-skrifter diskuterer hersketeknikker og korrekt bruk av straffer. Den gule keiser ser her ut til å fungere som et eksempel på hva som ble betraktet som vellykkede herskemetoder. *Den gule keisers indre kanon* er en kilde til tradisjonell kinesisk medisin, og anvendes i dag blant annet innenfor akupunktur. Også her har Den gule keiser en fremtredende rolle, men han synes heller å opptre som en lekmann, ganske annerledes fra *Shijis* fremstilling av ham som vismann og forfar. I dette kapittelet vil jeg undersøke disse to tusen år gamle tekstene for å finne hvilken betydning Den gule keiser har i disse, og hva de har til felles. Dette vil danne et bilde av denne figurens funksjon og

betydning for ca. to tusen år siden, og vil gi et sammenligningsgrunnlag mot nasjonalismens bruk av Den gule keiser i moderne tid.

5.1 Den gule keiser i Huang-Lao

I De krigende staters periode¹²⁴ tok en politisk filosofi kalt Huang-Lao form. ”Huang” refererer til Huangdi, det vil si Den gule keiser, og ”Lao” refererer til filosofen Laozi (老子), som sies å ha levd i det 6. århundre f.Kr. Filosofien i Huang-Lao er trolig inspirert av læren etter Laozi og hans etterfølgere, og av Den gule keisers foregangseksempel som en vismann som skapte orden i verden. Huang-Lao-retningen hadde i følge *Shiji* størst innflytelse under keiser Wen¹²⁵ og keiser Jing¹²⁶, tidlig i Han-dynastiet. Retningen skal ha dominert både politikken og filosofien i deres regjeringstid.¹²⁷ Dette var en fredelig og fremgangsrik tid i Kina. Keiser Wen fremmet utviklingen av økonomien, skattene ble senket, og befolkningen økte.

For øvrig visste man lite om Huang-Lao retningen inntil fire gamle tekster ble funnet i Mawangdui-utgravningene i 1973. Disse samsvarer muligens med et lenge tapt verk bestående av fire tekster, et verk som Ban Gu nevner i *Hanshu*, nemlig *Huangdi Sijing* (黃帝四經) [Den gule keisers fire klassikere]¹²⁸. De fire tekstene som ble funnet i Mawangdui-utgravningene heter *Jingfa* (經法), *Shiliu jing* (十六經), *Cheng* (稱) og *Dao Yuan* (道原). Tekstene fokuserer på teknikker for samfunnsstyring og korrekt implementering av disse. En av disse, *Shiliujing*, nevner Den gule keiser eksplisitt og hans karakter er sentral i teksten. Mye av innholdet er samtaler mellom Den gule keiser og hans tjenestemenn.¹²⁹ Jeg ser nærmere på bruken av Den gule keiser i *Shiliujing* lenger ned.

De fire tekstenes forfatterskap er svært vanskelig å fastslå. Det er sannsynlig at flere forfattere var involvert. Skrivestilen varierer i de fire tekstene, men temaene og ideene stemmer overens. Ideene som presenteres i Huang-Lao-tekstene ser ut til å bygge på ideer som var

¹²⁴ De krigende staters periode var fra ca 481 til 221 f.Kr.

¹²⁵ Wendi (文帝) regjerte fra 179-157 f.Kr.

¹²⁶ Jingdi (景帝) regjerte fra 156-141 f.Kr.

¹²⁷ Peerenboom, 1993, s. 1.

¹²⁸ Graham, 1989, s. 379.

¹²⁹ Lewis, 1993, s. 127.

gjeldende i Vår- og høstperioden (ca 722-481 f.Kr.).¹³⁰ Basert på temaenes innhold anslås det at tekstene ble nedskrevet sent i De krigende staters periode, rundt 300 f.Kr. Denne tiden var preget av uro og konflikter, og i slike tider trenger herskeren og styresmakten støtte blant folket for å beholde makten. Debatter om måter å oppnå fred og stabilitet på var svært aktuelle. De fire gamle Huang-Lao-tekstene var trolig et bidrag i denne debatten. Tekstene inneholder pragmatisk orienterte retningslinjer rettet mot statsmakten og herskeren. Retningslinjene skulle bidra til suksess for herskeren, og hindre nederlag. Ved å innrette seg etter *Dao* (道: Veien) og *li* (理: prinsipper) var herskeren sikret fremgang. Hvis herskeren derimot ikke holdt seg til *Dao* og *li* ville nederlag være uunngåelig. *Dao* og *li* fungerte som objektive standarder for rett måte å styre på, og dermed kunne de gi politisk legitimitet dersom herskerens metoder var i tråd med disse. Igjen var dette en teoretisk begrensning: Herskerens forhold til *Dao* og bruk av lover i henhold til det kunne ikke etterprøves, dermed hadde herskeren all makt. Huang-Lao og *Dao*-filosofien var en ny måte å legitimere herskerens makt på.

Historier om Den gule keiser og andre legendariske figurer, som for eksempel Chi You, ble hyppig fortalt i De krigende staters periode, men hver tekst hadde forskjellige versjoner av myten. I noen beretninger var Den gule keiser og Chi You fremstilt som en vismann og hans minister, i andre var de fremstilt som en vismann og en rebell. Noen fremstilte Den gule keiser som en som skapte staten, andre hevdet derimot at han bare organiserte staten. Hva var motivasjonen for å fortelle og omforme disse historiene? Hvorfor ble denne figuren tilegnet ulike egenskaper og handlinger i de forskjellige tekstene? Rundt det 3. og 2. århundre f.Kr. var Den gule keiser den viktigste av disse figurene. Hva var forfatterens motivasjon til å bruke nettopp Den gule keiser? For å svare på disse spørsmålene må vi se på hvilken tid og under hvilke omstendigheter fortellingene ble skrevet i. Slik kan vi nærme oss svaret på Den gule keisers funksjon i det tidlige Kina. Dette materialet vil lede oss nærmere denne oppgavens hensikt, nemlig å finne hvilken forbindelse som finnes mellom de tidlige fortellingene om Den gule keiser, og senere bruk av myten i moderne tid.

De krigende staters periode var som nevnt en urolig og usikker tid der folket var opptatt av samfunnsstyring. Styresmakten har særskilt behov for legitimering av sin makt og sine styremetoder i dårlige tider. Temaene som Huang-Lao-tekstene fokuserer på, om statsmaktens legitimitet og dens hersketeknikker, var mye omdiskutert i denne perioden. For øvrig var ikke

¹³⁰ Chang og Feng, 1998, s. 72.

tema om lover, straffer, krigføring og herskemetoder enkle å behandle, derfor drøftet man gjerne indirekte, ved hjelp av *gode eksempler*, for å unngå åpen kritikk av styresmaktene. Kan da Den gule keiser ha blitt benyttet som en tilnærmingstype til å diskutere vanskelige tema? Den gule keiser kan ha passet inn i den tidens diskusjoner som et forbilde på god hersketeknikk, dermed kan figuren ha vært egnet som virkemiddel. De ulike beretningene om Den gule keiser kan dermed ha handlet om å rettferdiggjøre ulike hersketeknikker. Før jeg ser nærmere på situasjonen omkring styresmaktens legitimitet i De krigende staters periode, vil jeg se på hvordan herskerens makt ble legitimert forut for De krigende staters periode.

5.1.1 Herskerens legitimitet

Legitimering av herskerens makt og styremetoder endres i takt med samfunnsmessige endringer og de nye ideene som oppkommer ved nye politiske forhold. Ved å undersøke hva som rettferdiggjorde herskerens makt forut for De krigende staters periode og Huang-Lao tekstene, kan vi kanskje finne et mønster i hvordan herskeren oppnådde sin rett til å styre i de tidlige dynastiene. Deretter kan vi undersøke hvordan Den gule keiser eventuelt passer inn i dette mønsteret. Dette vil kunne gi oss en ide om hvorvidt Den gule keiser var egnet som middel for å gi styresmakten legitimitet. Jeg vil her presentere forskjellige virkemidler som ble brukt for å legitimere herskerens makt i dynastiene forut for De krigende staters periode.

Under Shang-dynastiet¹³¹ tilbød folket *Shangdi* (上帝) – en guddom som hadde den ultimate autoritet. Ordet *Shangdi* betyr ”den ypperste keiser” – han var overordnet herskeren og øverst i hierarkiet. Herskeren fikk sin legitimitet gjennom religiøse ritualer og ofringer til *Shangdi*. Ved å selv utføre tilbedelsesritualer gikk herskeren foran som et eksempel på god oppførsel for folket. Trolig var det mot slutten av Shang-dynastiet at man begynte å bruke *di* for å referere til ikke-gudommelige herskere, med andre ord *keiseren*.¹³²

Under det vestlige Zhou-dynastiet¹³³ ble navnet på guddommen endret fra *Shangdi* til *Tian* (天): ”Himmelen”. Herskeren kalte seg *Tian zi* (天子), altså *Himmelens sønn*. Dette styrket herskerens posisjon som bindeledd mellom menneskene og Himmelen, og bidro til å forsterke herskerens legitimitet. Herskeren måtte følge reguleringer (*ze* 則) skapt av Himmelen for å sikre seg fortsatt makt og fremgang. Fulgte han derimot ikke disse ville Himmelen sørge for

¹³¹ Shang-dynastiet: ca 16.-11. århundre f.Kr.

¹³² Schwartz, 1985, s. 239.

¹³³ Det vestlige Zhou: 11. århundre -771 f.Kr.

at han mistet makten. Herskerens makt hadde altså Himmelen godkjennelse. Dette konseptet ble kalt *Himmelens mandat* (*Tian ming* 天命), og var en måte å rettferdiggjøre at Zhou-dynastiet tok over makten fra Shang-dynastiet. Ideen om Himmelens mandat ble opprettholdt i to årtusener. Ritualer og seremonier var viktige som middel for å opprettholde hierarkiet. Slike handlinger gav folket en moralsk standard å forholde seg til og et fast holdepunkt, dermed bidro de til å forhindre uro. Et føydalsystem ble innført under det vestlige Zhou-dynastiet for å sikre politisk kontroll, men i lengden fungerte ikke dette systemet. Føydalstatene ble mindre lojale til herskeren og mange gjorde opprør mot føydalherrene. Uroen fortsatte inn i tiden som kalles for Vår og Høst-perioden.¹³⁴ Det var en periode preget av maktkamper og føydal krise, og hvor ritualenes posisjon var blitt svekket.¹³⁵

Det skjedde store omveltninger under Vår- og høstperioden. Det ble mer og mer viktig med folk med evner fremfor klassestatus, noe som åpnet for å fjerne systemet der posisjonene gikk i arv og å utvikle et system basert på ferdigheter. Herskerens politiske makt ble legitimert via tiltak for å bedre økonomien og andre strategier som skulle gagne folket. Det var mot slutten av denne perioden at filosofene Laozi og Konfutse skal ha levd. Konfutse vektla etikk og ritualenes rolle for å skape stabilitet. Laozi utviklet *Dao* (道) til et nøkkelkonsept i filosofien,¹³⁶ et konsept vi også finner i Huang-Lao-tekstene.

Vi ser at herskeren som regel fikk sin legitimitet fra noe guddommelig (*Shangdi*, *Tian*) som ble regnet som over ham i hierarkiet, og ved herskerens underkastelse for denne. Dette guddommelige overhodet var for øvrig ikke synlig med det blotte øyet og kunne ikke stadfestes, dermed fungerte henvisningen til guddommen som en symbolsk idé: I praksis var dynastiene enevelde og herskeren bestemte alt. Fremstillingen av en guddom som direkte gav herskeren rett til å styre, var en metode for å legitimere at denne herskeren hadde full autoritet. Vi ser at det etter behov ble tatt i bruk nye forklaringsmåter for å høste anerkjennelse hos folket. Over tid ser disse forklaringsmetodene ut til å ha blitt mer sekulære og pragmatiske. Under Vår- og høstperioden var nok ikke kontakt med en guddom og utføring av ritualer lenger gyldig som middel for å rettferdiggjøre bruk av makt og styremetoder. Trolig søkte man etter nye, mer sekulære måter å legitimere makt på som kunne

¹³⁴ Vår og Høst-perioden: 771-479 f.Kr.

¹³⁵ Chang og Feng, 1998, s 6-10.

¹³⁶ Chang og Feng, 1998, s 14-18.

erstatte de gamle. En mytisk hersker med eksepsjonelle resultater kunne passe som et godt eksempel i dette henseende.

5.1.2 Debatt i De krigende staters periode

De krigende staters periode var preget av langvarig kaos og enorme kriger. Det var indre konflikter i hver stat, politisk uro og hyppige opprør. Spørsmål om hva som var en god måte å styre på ble svært aktuelle. Eliten hadde behov for å diskutere den økende sentraliseringen, det moralske dilemmaet ved statsmaktens bruk av vold, og hva som var korrekt bruk av straffer. De diskuterte legitimitet basert på hva de mente var skapt av vismenn og av barbarere/rebeller (*de utenfor*), og på hva de mente fantes naturlig. Fortellingene om vismenns handlinger ville gi legitimitet til herskerens handlinger. Forfatterne gjorde nytte av fortellinger om blant annet Den gule keiser for å indirekte diskutere samfunnsstyring i sin samtid. Dermed valgte de innholdet selektivt og endret figurenes posisjon og handlinger ved behov. Den gule keiser ble påstått å ha skapt eller organisert alt fra krigføring og straffer, til hierarki og riter.

Den samme fortellerstrukturen finner vi i debattene om herskemetoder i det 4. århundret f.Kr., men da ble andre karakterer brukt, deriblant den mytiske herskeren Yu (禹) som sies å ha etablert Kinas første dynasti), og det myteomspunnede Miao-folket (苗). Miao-folket var i følge legenden et ”barbarisk” folk uten moral. Angivelig skapte dette folket fem straffemetoder, men de brukte ikke straffemetodene på korrekt måte, og de drepte uskyldige mennesker. Guddommen satte så en stopper for Miao-folket og skal ha gitt blant annet Yu makten til å få orden på kaoset.¹³⁷ Fortellingen om Miao-folket skulle tilskrive skapelsen av straffer til et barbarisk folk som manglet moral. Dette folket var et middel for indirekte å gi uttrykk for meninger om rett bruk av makt i tekstens egen samtid. Ettersom behovet i debatten endret seg med tiden, ble det foretatt et skifte i beretningene om statens legitimitet fra karakterer som Yu og Miao-folket med flere, til Den gule keiser og andre skikkelser. Forfatterne kunne ta i bruk nye figurer eller endre på figurenes karakteristikk for på best mulig måte å fremme sitt eget mål. Rundt 3-200 f.Kr var Den gule keiser den mest sentrale blant disse figurene. Trolig var denne karakteren egnet som middel på grunn av assosiasjonene han gav på den tiden: Michael Puett mener at Den gule keiser kan opprinnelig ha blitt forbundet med krigføring og bruk av makt som styremåte.¹³⁸ Dermed passet nettopp

¹³⁷ Puett, 1998, s. 438-440.

¹³⁸ Puett, 1998, s. 450-451.

Den gule keiser som frontfigur i denne debatten. Den gule keisers navn var sannsynligvis også av betydning på grunn av konnotasjoner knyttet til fargen *gul*. Dette har jeg forklart nærmere i oppgavens kapittel 3.

Det finnes en teori om at *Huangdi* (黃帝) med betydningen *Den gule keiser* opprinnelig var *Huangdi* (皇帝): ”Den majestetiske keiseren”, som var en referanse til *Shangdi* (guddommen). Den *majestetiske keiserens* karakter utviklet seg trolig til å bli en delvis guddommelig og delvis menneskelig hersker, og overgangen fra *majestetisk* til *gul*, hang sannsynligvis sammen med kinesisk korrelativ kosmologi, som skal ha vært utbredt allerede sent i De krigende staters periode.¹³⁹ Eliten var opptatt av sammenhengen mellom konsepter som de *fem retningene* (øst, sør, sentrum, vest og nord), de fire årstidene, de *fem prosesser* (tre, ild, jord, metall og vann), og de *fem fargene* (blå/grønn, rød, gul, hvit, og sort). Fargen gul var ikke bare en av de fem fargene, men den var gjerne tolket som overlegen de andre fargene fordi den korrelerte med jorden og med retningen *sentrum*. Dette kan ha bidradd til å fremme Den gule keisers posisjon i debattene på den tiden.

Allerede tidlig i Kina figurete Den gule keiser som forfar. For øvrig ser det ut til å ha vært grunnet figurens autoritet, og ikke grunnet faktisk slektskap: I den aller første referansen til Den gule keiser i kinesisk litteratur omtales han som en forfar til hertug Wei av staten Qi.¹⁴⁰ Referansen er funnet i en inskripsjon på et bronsekar fra De krigende staters periode. Sannsynligvis ble Den gule keiser brukt her for å gi autoritet til hertug Wei da at Den gule keiser trolig var et forbilde på en som styrte ved makt. Ved å fremme ham som Weis forfar, fikk både Wei og hans etterkommere legitimitet til å styre. Etter dette har mange herskere konstruert slektskap til Den gule keiser for å styrke sin rett til å styre.

I *Shiliujing* og *Jingfa* blir også fortellingene justert for å fremme forfatterens eget mål. Historiene fungerer som et virkemiddel for å forklare hvordan lover og straffer en gang oppstod. Begge tekstene synes å være påvirket av Laozis doktrine om *Dao*, og begge forklarer staten som en naturlig institusjon. Vismenn har organisert staten men ikke skapt den. Lovene blir heller ikke skapt, for *Dao* er kilden til lovene. *Dao* produserer (føder) lovene. Siden lovene er naturlige fungerer de som objektive standarder. Herskeren må likevel være vis - standardiserte lover utelukker ikke bruk av sunn fornuft. *Dao*-konseptet benyttes her for å

¹³⁹ Schwartz, 1985, s. 239-240.

¹⁴⁰ Puett, 1998, s 450.

fremme riktig måte å styre på. *Shiliujing* og *Jingfa* gir konkrete anbefalinger, som reduksjon av statlig kontroll med handel, og reduksjon av skattene. Dette vil staten høste gevinster av: Herskeren vil oppnå bredere støtte, og en mer attraktiv stat vil føre til økt immigrasjon og befolkningsvekst, noe som på sikt gir økt antall arbeidere og soldater som kan bidra til statens trygghet og vekst. Herskeren bør prioritere å bruke belønninger (*de* 德)¹⁴¹, mens de som fortjener straff bør straffes. Dersom en stat er tyngt av indre konflikter og folket ikke støtter lederen blir man anbefalt å angripe staten, ellers kan den svekkede staten utgjøre en sikkerhetstrussel. Her presiseres det at man må velge riktige mål og ikke drepe uskyldige.

Som nevnt refererer *Shiliujing* direkte til Den gule keiser for å få frem disse poengene. *Shiliujing* fremstiller Den gule keiser som den som først etablerte lover, og Chi You fremstilles som den som skapte konflikten. Chi You blir anvendt som Den gule keisers negative motpart: rebellen brakte inn ufreden, mens vismannen brakte fred og orden. I følge *Shiliujing* løste Den gule keiser konflikten ved å føre krig mot Chi You, fange ham og straffe ham. Slik ble orden oppnådd ved bruk av makt (konfliktfylt handling). Det som er umoralsk er å *igangsette* en konflikt, mens når konflikten er et faktum vil korrekt bruk av ”negative midler” føre til orden og stabilitet. Den gule keiser ble brukt som et eksempel på at styresmakten må ta affære med konflikter og at bruk av makt er nødvendig for å skape orden. Handlinger som kan ansees umoralske, som krigføring og straffer, blir tilegnet Chi You og andre rebeller for å vende negativiteten knyttet til slike handlinger vekk fra staten. Statsmakten blir fraskrevet som kilden til de konfliktfylte handlingene, men staten bør organisere de konfliktfylte handlingene og bruke dem på korrekt måte for å beskytte folket. Slik ble statsmaktens bruk av våpen og straffer legitimert gjennom debattens fortellinger om Den gule keiser og Chi You.

I dette finner vi årsaken til at forfattere inkluderte Den gule keiser i sine beretninger, og til at visse handlinger og karakteristikk ble tillagt disse figurene. Eksemplet med rebellen eller barbaren som kilden til konfliktfylte handlinger var forfatterens metode for å legitimere statens bruk av slike ”umoralske midler”. Forfatteren endret fortellingens rammeverk etter behov for å få frem sitt poeng. Både fremstillingen av figurene, relasjonen mellom disse, og deres egenskaper og handlinger var elementer fremkalt via debatten om korrekt styremåte for staten og statens legitimitet i De krigende staters periode. Fortellingene var en

¹⁴¹ Chang og Feng, 1998, s. 57-59. I følge Chang og Feng hadde *de* 德, som ofte kan oversettes med *dyd* i klassiske tekster, betydningen å *belønne* i de fire tekstene om samfunnsstyring funnet i Mawangdui-utgravningene.

tilnærmingsmåte til vanskelige tema som lover, våpen, straffer, krigføring og herskemetoder. De forskjellige versjonene om Den gule keiser ble konstruert og rekonstruert som reaksjoner til samtidens politiske situasjon. Historiene endret seg ikke fordi forfatteren brukte mer fantasi eller hadde kommet frem til en mer ”sann” vinkling av historien, derimot endret de seg etter debattens utvikling. Myten om Den gule keiser som vismann og foregangseksempel fungerte som et virkemiddel i debatten om herskerens legitimitet.

5.2 Den gule keiser i *Den Gule keisers indre kanon*

Denne oppgaven søker å finne sammenhengen mellom myten om Den gule keiser i det tidlige Kina, og hvordan denne figuren ble brukt i senere tid. For å ha et bredere grunnlag for å analysere Den gule keisers funksjon for ca. to tusen år siden, ser jeg også på verket *Den gule keisers indre kanon*. Dette verket har et ganske annet innhold enn tekstene jeg har sett på hittil i oppgaven. *Den gule keisers indre kanon* er en av Kinas første tekster som behandler medisinske problemstillinger. Verket gir oss kunnskap om røttene til kinesisk medisin og forklarer naturens lover. Her er navnet til Den gule keiser anvendt i verkets tittel, og Den gule keiser har en sentral rolle i teksten: Innholdet er utformet som en dialog mellom Den gule keiser og hans ministre. Jeg vil undersøke hvordan Den gule keiser ble fremstilt her og forsøke å finne svar på hvorfor nettopp han ble anvendt og hvilken betydning dette har for myten om Den gule keiser. For å finne svar på dette må vi se nærmere på tekstens hensikt og på forholdene i tiden som teksten ble skrevet i.

Den gule keisers indre kanon er en samling av skrifter som har stått i sentrum for tradisjonell kinesisk medisin i rundt to tusen år, og er fremdeles høyt ansett blant mange som praktiserer kinesisk medisin i dag. Verket tar også opp filosofiske og religiøse tema. *Den gule keisers indre kanon* består av to deler, *Huangdi Neijing Suwen* 黃帝內經素問 (*Suwen*) og *Huangdi neijing Lingshu* 黃帝內經靈樞 (*Lingshu*), som begge er på 81 kapitler hver. *Suwen* kan oversettes med *grunnleggende spørsmål*. *Lingshu* kan oversettes med *åndelig akse*. Dette sistnevnte verket tar for seg akupunktur. *Suwen* har for øvrig vært den mest innflytelsesrike av disse, og ”*Neijing*” blir gjerne brukt når det refereres til denne.

Kanonens tekster har mange forskjellige forfattere og er samlet og skrevet over flere hundre år. Det meste av *Huangdi Neijing Suwen* ble trolig ikke samlet før under Han-dynastiet, mellom årene 200 f.Kr. og 200 e.Kr., noe kanskje senere. Tekstene inneholder få konsepter

fra før år 200 f.Kr. Det var forøvrig referanser til medisinske tekster i tiden sent i De krigende staters periode. Tittelen *Huangdi Neijing* eller tittelen *Suwen* ble ikke nevnt i historieverket *Shiji* (fra rundt 90 f.Kr.), tross i at flere andre medisinske tekster nevnes. *Huangdi Neijing* ble først referert til i et verk samlet av Liu Xin¹⁴² i det første århundret f.Kr. I følge Unschuld er det ikke sannsynlig at denne *Huangdi Neijing* som ble referert til før det vestlige Han er den samme *Huangdi Neijing* som vi har i dag.¹⁴³ Det er mer trolig at *Suwen* ble samlet i løpet av det østlige Han fra ca år 26 e.Kr.

Dagens mest anvendte versjon av *Huangdi Neijing Suwen* ble komplett i det ellevte århundret (år 1053). Denne har i stor grad lagt Wang Bing (王冰) sin reviderte versjon av *Suwen*, som ble fullført i år 762, til grunn. Wang Bings versjon var igjen basert på den annoterte versjonen av Quan Yuanqi (全元起), skrevet i det sjette århundre. Wang gjorde store endringer til denne versjonen og hans viten om medisinfeltet i både teori og praksis har bidratt til utviklingen av kinesisk medisin. Wang Bings kommentarer og andre tillegg og rettelser utgjør en tredjedel av dagens *Huangdi Neijing Suwen*.¹⁴⁴ Noen av Wang Bings utsagn og hans referanser til ordtak av Laozi (老子) og Zhuangzi¹⁴⁵ kan tyde på at han var opptatt av daoismen. Det kan ha preget hans tolkning og arrangement av teksten. Han har rearrangert innholdet slik at utsagn der leseren blir oppfordret til å ta kontroll over sin egen skjebne, og ikke støtte seg på omgivelsene, er blitt satt i hovedfokus.¹⁴⁶ Blant Wang Bings endringer av *Huangdi Neijing Suwen* var tilføyselsen av en ny innledning. Wang benytter seg her av *Shijis* første setninger, nærmest uten endringer.

Yin-yang, som er nevnt i både Huang-Lao-tekster og i *Huangdi Neijing Suwen*,¹⁴⁷ kategoriserte blant annet kroppens organer. Disse organene korrelerte med årstidene og de fem prosesser.¹⁴⁸ Gjennom tema som yin-yang og de fem prosesser forsøker *Suwen* å forklare hvordan man skal leve sitt liv i balanse med naturlovene, og hvordan kroppen og sykdommer fungerer. Yin-yang og de fem prosesser var sentrale kosmologiske konsepter som hadde utviklet seg over flere hundre år, og blitt satt i system i løpet av Han-dynastiet. Det var populært å kategorisere konsepter inn i grupper på fem: det fantes de fem farger; de fem

¹⁴² Liu Xin (劉歆), ca 46 f.Kr.-26 e.Kr.

¹⁴³ Unschuld, 2003, s. 76, 3.

¹⁴⁴ Unschuld, 2003, s. 45, 56-58, 320.

¹⁴⁵ Zhuangzi 莊子, ca 365-290 f.Kr., var en filosof som har bidratt til det daoistiske verket kalt *Zhuangzi* 莊子.

¹⁴⁶ Unschuld, 2003, s. 48.

¹⁴⁷ Unschuld, 2003, s. 84-85.

¹⁴⁸ Unschuld, 2003, s. 90.

retninger; de fem prosesser; de fem organer; med mer. Gul farge og jordens dyd, som Den gule keiser ble forbundet med, korrelerte med milten.

En forbindelse mellom *Shijis* Huangdi (Den gule keiser) og *Suwens* Huangdi blir skapt i *Huangdi Neijing Suwen* ved denne innledningen. Sitatet fra *Shiji* er ord som gjenspeiler Den gule keisers overnaturlige visdom og innsikt. For øvrig er dette den eneste hentydningen i *Huangdi Neijing Suwen* til at Den gule keiser ble ansett som ”en vismann i tidenes begynnelse”. 61 av Den gule keisers 68 samtaler i *Suwen* skildrer Den gule keiser som en som ønsker å lære om tingenes natur på et grunnleggende nivå. 60 av disse dialogene er med rådgiveren Qi Bo (岐伯), den gjenstående er med Gui Yuqu (鬼臾區). De syv samtalene som Den gule keiser har med Lei Gong (雷公) arter seg svært annerledes. Her fremstilles Den gule keiser som en autoritær lærer, noe som nærmere tilsvarende den kunnskapsrike herskeren vi kjenner fra *Shiji*. Men Den gule keiser blir aldri omtalt som kinesernes stamfar i *Huangdi Neijing Suwen*, heller ikke som en som lærte folket å skrive, lage silke, eller tilsvarende. Etter å ha lest i *Shiji* om Den gule keisers veldige visdom og innsikt, er det særlig interessant å se at *Suwens* tekster for det meste fremstiller Den gule keiser som den som spør ministrene om kunnskap og råd, og ikke omvendt.

Hva var da hensikten med å bruke Den gule keiser i *Huangdi Neijing Suwen* og hvorfor ble termen *Den gule keiser* brukt i verkets tittel (*Den gule keisers indre kanon*)? Ved Hanyadynastiets periode var man trolig ikke fremmed med at tekster ble publisert under pseudonymer. Velkjente personer kunne hensiktsmessig ha blitt anvendt i skriftverk for at innholdet lettere skulle bli akseptert. Videre kunne forfattere ønske å forbli anonyme for å fraskrive seg eventuelt ansvar. Hensikten med dialogene kan ha vært å fungere som et bindeledd for å sammenføre tekster som opprinnelig stod alene. De ulike fremstillingene av Den gule keiser som foreligger i *Huangdi Neijing Suwen* tyder på at dialogene ble skrevet til forskjellige tider i historien, og at tittelen *Den gule keiser* har hatt varierende innhold til forskjellige tider. Dette så vi eksempler på tidligere i dette kapittelet. Ved å inkludere navnet til Den gule keiser i verket gav man det antakelig mer autoritet og tyngde. I tillegg var medisin blant en av de mange tingene Den gule keiser sies å ha skapt. For øvrig er det uklart når dette ble tilegnet denne figuren.

Årsaken til at Wang Bing tilførte sitatet fra *Shiji* kan ha hatt bakgrunn i at store deler av verket bestod i samtaler med Den gule keiser, og at den teksten han reviderte manglet en

innledning.¹⁴⁹ En annen årsak kan ha vært at man ville bruke en figur som *ikke* ble forbundet med den læren Konfutse og hans etterfølgere utviklet. Den gule keiser ble assosiert med Huang-Lao og filosofien om *Dao* (det som i dag kalles daoisme). Den gule keisers symbolske betydning som en sentral hersker for systemet kan også hatt en betydning.¹⁵⁰

Ved analyse av Den gule keisers funksjon i Den gule keisers indre kanon, har jeg funnet at han ble fremstilt på en helt annen måte enn i de andre tekstene jeg har sett på: Hovedsakelig opptrer han som en ulærd som stiller spørsmål om fundamentale henseende. For øvrig finner vi motstridende karakteristikker av Den gule keiser innad i det samme verket: I noen tilfeller omtales han som den vismannen vi kjenner ham som fra *Shiji*. Det er forbausende at det kunne være akseptabelt å bruke en så høyt aktet figur også som en lekmann – det sier oss noe om Den gule keisers allsidighet i bruk. Verkets varierende innhold viser at det ble skrevet av flere forfattere til forskjellige tider. Det kan være mange ulike grunner til at nettopp Den gule keiser ble anvendt her. Hovedårsakene kan ha vært at bruken av hans navn trolig gav autoritet til skriftverket, og at hans figur kan ha fungert som et bindeledd for flere opprinnelig adskilte tekster.

5.3 Oppsummering

Hva sier de ulike fremstillingene av Den gule keiser oss om hans betydning for to tusen år siden? Den kinesiske historikeren Gu Jiegang¹⁵¹ mente at debattene og beretningene fra tiden rundt De krigende staters periode og Han-dynastiet konstruerte myten om Den gule keiser. Gu argumenterte for at myter vil endre seg over tid, derfor er det umulig å vite historiens opprinnelige karakter.¹⁵² Som jeg demonstrerer i dette kapittelet finner vi at det ikke fortelles én unison fortelling, men utallige ulike og ofte motsigende versjoner om Den gule keiser og hans egenskaper. Den gule keiser er gjennom historien blitt forbundet med alt fra daoisme, kinesisk medisin, statsdannelse, med mer. Assosiasjoner tilknyttet figuren gjorde ham til et velegnet redskap for forfatteren - innenfor svært mange tema. Trolig gav bruk av Den gule keisers navn autoritet til fortellingene på grunn av hans posisjon som blant annet ”grunnlegger av statsmakten”, og hans forbindelse til urgamle tider. Hans tilknytning til fargen gul, og til

¹⁴⁹ Unschuld, 2003, s. 48.

¹⁵⁰ Unschuld, 2003, s. 341.

¹⁵¹ Gu Jiegang (顧頡剛), 1893-1980.

¹⁵² Leibold, 2006, s.193-194.

dyden/prosessen jord – som korrelerte med sentrum – plasserte ham dessuten fremfor andre keisere som var forbundet med mindre viktige farger.

Fortellingene om Den gule keiser var ofte et politisk virkemiddel som ble omformulert etter hvilken funksjon tekstens forfatter ønsket at han skulle utgjøre. Dette finner vi både i *Shiji* og i tekstene som inngikk i debatten om legitimitet i De krigende staters periode. Sima Qian fremstiller Den gule keiser som et ideal på hvordan en hersker skal regjere. Dermed kunne keiser Wus makt rettferdiggjøres i dét han utførte de samme handlinger og fulgte de samme prinsippene som denne fortellingens figur. *Shijis* fortellinge om Den gule keiser demonstrerer at innretting etter Yin-yang og de *fem prosesser* er moralsk oppførsel. Dette var prinsipper som også keiser Wu støttet seg til, da disse ble innlemmet i dynastiets offisielle ideologi. På denne måten legitimerer Sima Qian indirekte at keiser Wu var verdig til å motta det Himmelske mandat. Keiser Wu hadde også nettopp jordens dyd, noe som understreket hans verdighet til mandatet. (Se kapittel 3.)

Med utgangspunkt i Andersons teoretiske rammeverk, som fremhever at herskeren i dynastisk tid fikk sin legitimitet fra en guddommelig kilde og gjennom religiøse ritualer, ser vi at det i de dynastiske rikene dermed var viktig for herskeren å fremstå som verdig til å motta makten. Vi har sett at herskere i det tidlige Kina ville utføre de riktige ritualene og følge fortidens gode eksempler for å opptre som en moralsk hersker verdig Himmels velsignelse. I det dynastisk sentrerte Kina ble derfor Den gule keiser brukt som et eksempel på rett hersketeknikk for å legitimere herskerens makt.

I neste kapittel skal jeg undersøke Den gule keisers rolle i tiden rundt nasjonalismens inntog i Kina. Dette var i overgangen fra Kinas siste dynasti til det moderne Kina. I følge Andersons teori førte dynastiernes fall til at de tidligere forklaringsmåtene ikke lenger var gyldige. Hva hadde dette å si for måten Den gule keiser ble brukt på i nasjonalismediskursen? Jeg vil nå se nærmere på hvilken rolle Den gule keiser hadde i denne perioden.

6 Den gule keisers rolle under etableringen av nasjonalisme i Kina

Denne oppgaven har som problemstilling å undersøke hvilken forbindelse som finnes mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, mytens senere funksjon under nasjonalismens framvekst i Kina, og Den gule keisers rolle i Kina i vår samtid. I forrige kapittel viste jeg hvordan myten om Den gule keiser ble konstruert gjennom debatter og fortellinger i tiden rundt De krigende staters periode og Han-dynastiet. Vi så at Den gule keiser i det dynastisk sentrerte Kina ble brukt som et eksempel på rett hersketeknikk for å legitimere herskerens makt. Dette gjør det interessant å undersøke mytens rolle under nasjonalismens framvekst i det moderne Kina, da de gamle forklaringsmåtene mistet sin kraft.

I dette kapittelet skal jeg undersøke hvilken rolle Den gule keiser utgjorde under framveksten av den nasjonale identiteten. Hvordan påvirket den endrede samfunnsstrukturen som oppstod da det hierarkiske riket ble svekket Den gule keisers rolle i Kina? Basert på fortellingen om Den gule keiser i historieverket *Shiji*, ble denne figuren i nasjonalismediskursen framsatt som alle kineseres forfar. Hvordan kunne *Shiji* oppnå en posisjon som det av de eldgamle skriftene som presenterte den *riktige* versjonen av historien om Den gule keiser? Vi må studere tiden og omstendighetene til debatten der Den gule keiser ble referert til, for å nærme oss et svar på disse spørsmålene. Herunder følger en oversikt over situasjonen i Kina i tiden før nasjonalismens inntog i Kina. Deretter vil jeg presentere vesentlige elementer i nasjonalismediskursen, der Den gule keiser hadde en betydelig rolle.

6.1 Bakgrunnen for nasjonalismens framvekst i Kina

Med utgangspunkt i Benedict Andersons teori vil jeg se nærmere på forholdene forut for debattene om kinesisk nasjonalisme tidlig på 1900-tallet i Kina. Andersons teori går ut på at nasjonalismen som ideologi først oppstod i kjølvannet av den industrielle revolusjon sent på 1700-tallet. Dette er forenelig med Frank Dikötters argumentasjon om at *han*-kinesere, som en homogen gruppe med felles opphav og historie, er en moderne oppfinnelse forbundet med nasjonalismens entré i Kina på slutten av 1800-tallet.¹⁵³ Anderson mener at forut for

¹⁵³ Dikötter, 2001, s. 4

etableringen av nasjonen var fellesskapet formet av religiøse fellesskap og dynastiske riker. Den moderne nasjonen kan ta form først når disse mister sin makt. Jeg vil undersøke hvordan disse påstandene passer med forholdene i Kina.

Kineserne har hatt dynastier fra ca 1600 f.Kr. (Shang-dynastiet) fram til Qing-dynastiets fall i år 1911. Da hadde Qing-dynastiet vaklet siden 1800-tallet, som jeg kommer nærmere inn på nedenfor. Siden herskeren av Qin-dynastiet samlet Kina til ett rike i år 221 f.Kr. og utropte seg til Kinas første keiser, har Kinas dynastier vært keiserdømmer. Gjennom disse keiserdømmene har konfusianismen preget kinesernes *symbolunivers*,¹⁵⁴ altså det sett av ideer som fellesskapets virkelighet defineres ut fra. Symboluniverset fungerer som en kollektiv forestilling som støtter opp om samfunnets verdier, orden og mening. Under Han-dynastiet ble konfusianismen erklært som Kinas statsideologi,¹⁵⁵ og et nytt eksamenssystem ble implementert basert på de konfusianske klassikerne¹⁵⁶. Denne forordningen varte ved i to tusen år.

I keiserdømmet Kina hadde den konfusianske filosofien den største påvirkningen på kineseres symbolunivers. Filosofien har fungert som en samlende faktor i kinesisk kultur, og kinesere har som nevnt hatt et forhold til den i over to tusen år. Konfusianismen er mer en filosofi enn en religion, men den har i Kina spilt den rollen som religion har hatt i andre samfunn. Sentralt i denne morallæren står nestekjærlighet og foreldreærbødighet. Elementer i læren kunne legitimere samfunnets oppbygning: Blant annet videreførte konfusianismen ideen om ”himmelens mandat” (*Tian ming* 天命).¹⁵⁷ Det innebar at keiseren ble gitt legitimitet til å herske ved en guddommelig rett, uavhengig av sosial klasse, men mandatet ville bli fratatt ham dersom han regjerte på en uakseptabel måte. Dessuten la konfusianismen fundamentet for et hierarkisk oppbygget samfunn, siden retningen vektla et rangsystem der man skal respektere sine foreldre og de som er eldre enn seg selv, og der alle skulle være lojale mot keiseren. Det tradisjonelle verdenssynet vektla sosiokulturelle forskjeller – skillet ble satt mellom hvem som var ”sivilisert” og hvem som var ”barbar”¹⁵⁸. Disse ”barbarene” var de som hadde andre verdier og skikker enn kineserne. For øvrig nevnes det flere ganger i

¹⁵⁴ Dikötter, 1992, s. 2, 32

¹⁵⁵ Ebrey, 2002, s.43, 75, 77

¹⁵⁶ Filosofien ble formet etter Konfutses lære og de ”fem klassikere” (*Wu jing* 五經). De fem klassikere består av Shujing (Shangshu) (Kunngjøringsboken), Yijing (Forandringenes bok), Shijing (Sangenens bok), Liji (Riteboken) og Chunqiu (Lin Jing) (Vår- og høstannalene).

¹⁵⁷ Ebrey, 2002, s. 44

¹⁵⁸ *Yi* 夷 kan oversettes med *barbar, utlending, fremmed*.

konfusianske skrifter at en barbar kan bli sivilisert ved å lære seg de konfusianske prinsippene.¹⁵⁹ Dette skyldes at skillet mellom sivilisert og barbar tok utgangspunkt i *kulturen* - noe som kan tillæres - i motsetning til en grense basert på fysisk utseende eller biologi. Kineserne anså seg som verdens sentrum, overlegne de utenfor.

Kinesernes tradisjonelle symbolunivers var ikke truet før på 1800-tallet.¹⁶⁰ Qing-dynastiet (1644-1911), som var styrt av mandsjuene, var nå belastet med store problemer. Årsakene til keiserdømmets problemer lå både i indre og ytre forhold. Blant indre uro-momenter var politisk uro og opprør, naturkatastrofer og meget rask befolkningsvekst. Spesielt ødeleggende var Taipingopprøret (1850-1864), som resulterte i døden for rundt tjue millioner kinesere.¹⁶¹ Opprøret var trolig Kinas største krise på 1800-tallet. Kina ble dessuten presset utenfra: Tidlig på 1800-tallet økte opiumsimporten til Kina drastisk. Uenigheter omkring handelen hadde ledet til Opiumskrigen (1839-42) mellom Kina og Storbritannia. Europeiske land hadde siden 1500-tallet hatt en utvikling som kulminerte i den industrielle revolusjon og var nå langt foran Kina, der utviklingen hadde stagnert. Opiumskrigen endte med Nanjingtraktaten, og en stor ydmykelse for kineserne. Dette regnes gjerne som starten på europeisk imperialism i Kina.

Utenlandske makter fortsatte presset mot Kina, og i 1860 opplevde Kina ytterligere et nederlag i Den andre opiumskrigen. Kina klarte heller ikke å stå i mot Japan som førte krig mot Kina i 1894-95 (primært om Korea). Japan hadde tilegnet seg vestlig militærtaktikk og vant overlegent. Dette overbeviste de reformvennlige i Kina om at landet måtte styrkes. Kinas selvtillit var blitt svekket, som også Kinas verdensbilde med fokus på de tradisjonelle konfusianske ritualene. Konfrontasjonen mellom det sinosentriske verdenssystemet og det vestlige moderne statssystemet, økte presset på det allerede sårbare riket. Landets indre anliggender utgjorde likevel den største trusselen for Qing-dynastiet, ifølge Dikötter.¹⁶²

Qing-dynastiets svekkede makt var blottet, og i takt med det svekkede regimet gikk også det konfusianske systemet i gradvis oppløsning. I møtet med europeeres verdenssyn, som artet seg svært forskjellig fra kineseres, innså Kinas intellektuelle at deres eget syn på virkeligheten var relativt. Europeernes militære teknologi og strategi, deres økonomiske makt og administrative evner hadde vist seg overlegene Kinas. Mange lærde vedgikk at Kinas

¹⁵⁹ Ebrey, 2002, s. 56-57

¹⁶⁰ Dikötter, 1992, s. 30-33

¹⁶¹ Ebrey, 2002, s. 242

¹⁶² Dikötter, 1992, s.61-65, 32-33(34)

tradisjonelle system måtte justeres for å styrke riket – og at deres symbolunivers måtte fornyes. *Midtens rike* var ikke lenger verdens sentrum.

Vi har sett at Kinas siste dynasti var i ferd med å rakne på 1800-tallet. Dette påvirket kineseres symbolunivers, og den holdning de hadde til den konfusianske filosofi som legitimerende for keiserens makt. Denne situasjonen gjorde det nødvendig å skape et nytt symbolunivers som kunne samle og styrke landet. Ifølge Andersons teori lå forholdene til rette for å bygge et nytt nasjonalt fellesskap. Innflytelsen fra Vesten og den nye vitenskapen inngikk som viktige elementer for å utvikle og legitimere den nye måten å forestille fellesskapet på. I det neste delkapittel vil jeg se på prosessen som førte til en fornyelse av kineseres symbolunivers på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet i Kina.

6.2 Debatten om den kinesiske identitet

For å øke kineseres selvtillitt og å hindre landet å gå i oppløsning startet den intellektuelle eliten en prosess med å forme en ny kollektiv identitet. Jeg vil her vise hvordan debatten om nasjonal identitet gjennom raseteorier og myten om Den gule keiser, skapte et forestilt fellesskap, i henhold til Andersons teori, og jeg vil vise at den nye samfunnsstrukturen som oppstod da det hierarkiske riket ble svekket, førte til at Den gule keisers funksjon ble fornyet. Denne mytiske herskeren skulle bidra til å gi folket en følelse av enhet med alle andre innenfor Kinas grenser på tvers av kulturer og etnisitet, og den skulle gi folket en følelse av tilhørighet med fjern fortid og mening.

I usikre tider oppstår et behov for å fremme gruppetilhørigheten. Den subjektive identiteten til gruppens medlemmer er avhengig av hvem som er *innenfor* og hvem som er *utenfor*.

Oppfatningen av identitetene er ikke statisk, men er formbar.¹⁶³ Skillet mellom hvem som tilhører ”oss” og hvem som tilhører ”de andre” kan defineres av språk, religion, skikker, felles historie, osv. Siden nasjonale identiteter alltid er skapt og ikke finnes naturlig av seg selv, så er de kollektive identitetene *forestilt*, gjerne ved hjelp av beretninger om felles historie eller myter. En følelse av tilhørighet og kontinuitet vil styrke folkets selvtillit og lojalitet. Jo sterkere den kollektive identiteten er, jo større lojalitet føler individene til inngruppen. Et samlet folk vil styrke landet mot de utenfor, og motiverer folket til å kjempe for sin uavhengighet. Hvilke elementer ble vektlagt for å styrke kinesernes kollektive identitet? I

¹⁶³ Chow, 1997, s. 35

nasjonalismediskursen i Kina stod raseteoriene sentralt. Ideen om en ”gul rase” ville kunne forsterke en bevissthet om likhet i inngruppen og også om ulikhetene ovenfor andre grupper. Distansering fra utgruppen i søken etter inngruppens kollektive identitet bidro til mer fordommer og fiendtlighet mot utgruppen. Rasespesifikasjoner utviklet seg videre fra dette på 1800-tallet. Grensene som ble skapt mellom gruppene styrket rasebevisstheten og symboluniverset.¹⁶⁴ Hvordan ble inndelingen i raser rettferdiggjort? Her hadde vitenskapen en vesentlig rolle, som jeg vil utdype nedenfor.

Utviklingen av vitenskapelig kunnskap i Europa sent på 1700-tallet dannet grunnlaget for raseteorier. Mange intellektuelle anså vitenskapen som eneste nøkkel til å finne ”sannheten”. De mente nemlig at man ville finne svar på identitet, opphav og livets mening i læren om menneskekroppen og i genetikk. Denne typen vitenskap ville kunne belyse menneskenes ”naturlige” grupperinger. Slik kunne rasediskursen være et middel for å øke folks nasjonale bevissthet. Å framheve forskjeller mellom de *innenfor* gruppen og de *utenfor* var sentralt for å forsterke den kollektive identiteten til gruppen. Dette ble ved hjelp av vitenskapen basert på biologiske faktorer. Raseteoretikere benyttet vitenskap om kraniologi, genetikk og lignende for å vise at gruppeskillene de framla var objektivt befestet i naturlige lover. Utlendinger ble typifisert, kalt for ”barbarere” eller ”djevler”, og ble nærmest ansett som inhumane. Mangel på kunnskap om menneskets anatomi bidro til spekulasjoner og merkelige forestillinger om folk utenfor. En forsvarsmekanisme når en gruppes symbolunivers er truet er stigmatisering av de som er utenfor gruppen.¹⁶⁵

Ifølge Dikötter fantes rasekategorisering i Kina lenge før vestlige ankom på 1800-tallet. Både ideen om kulturell overlegenhet (de som ikke var kinesere var barbarer, og ideen om kulturell assimilering (barbarere tilpasser seg, og verden vil bli ett) har aner i klassiske verk: En setning fra *Zuozhuan*¹⁶⁶ gir belegg for å hevde at det fantes ”rasediskriminering” allerede tidlig i kinesisk sivilisasjon: *Fei wo zulei, qi xin bi yi* (非我族類其心必異) ”If he is not of our kin, he is sure to have a different mind”.¹⁶⁷ Også i andre tekster fra før vår tidsregning kan man finne hint om at de utenfor riket, ”barbarene”, var ansett som kulturelt underlegne. Denne

¹⁶⁴ Dikötter, 1992, s. 57-60

¹⁶⁵ Dikötter, 1992, s. 36-43, 2

¹⁶⁶ *Zuozhuan* (左傳) [Zuos kommentarer fra Vår- og høst-perioden]

¹⁶⁷ Legge, 1872, s. 354-5

oppfatningen var også forbundet til fysisk underlighet. Både utseende og hudfarge stemplet barbarene.¹⁶⁸

Ideer utenfra fikk lettere fotfeste i Kina ettersom deres eget verdenssyn haltet. Da Kina måtte fornye den basis som gav livet mening, ble vestlige tankesystem flettet inn i det eksisterende rammeverket. Utover 1800-tallet fikk vitenskapen en sterkere rolle i det kinesiske samfunnet. De gamle kinesiske tankesystemene stod i kontrast til vitenskapen, hvilket svekket den konfusianske tradisjonens autoritet. Vitenskapen fremmet det materialistiske verdensbildet, og ikke de tradisjonelle filosofiske ideene. Biologiske forskjeller ble et argument for å legitimere kategorisering av mennesker basert på utseende og fysiske trekk, som hudfarge og øyenfarge. Vitenskapen åpnet for at man kunne forestille en sammenheng mellom kultur og biologi, slik at gruppen kunne framstilles som en biologisk enhet. Vi ser at innflytelsen fra Vesten fikk stor innvirkning på det kinesiske symboluniverset.¹⁶⁹

Rasediskursen tiltok i siste del av 1800-tallet. Raseteoriene var fylt med vitenskapelige termer, og var et sentralt element ved innføringen av nasjonalismen. Ut fra politisk overbevisning, eller fordommer, kunne man selektivt velge de elementer fra vitenskapen som syntes å støtte opp om sin hypotese. Konseptet om rase fikk økt betydning og tok etter hvert over som symbol på nasjonal enhet.¹⁷⁰ Opphav og fysiske egenskaper var blitt gyldige identitetsskapende faktorer. Dermed kunne ideen om rase danne grenser mellom de innenfor gruppen og de utenfor. Dikötter påpeker at kategorisering i raser ikke forekommer naturlig, det er en subjektiv inndeling. Han mener at raser ikke er et faktisk biologisk konsept: de er forestilt, da forskjeller basert på utseende ikke har vitenskapelig gyldighet.¹⁷¹

Sortering og klassifisering stod sentralt i rasediskursen. Den ”gule rase” ble introdusert som et essensielt bidrag til teoriene. Det er uklart når begrepet oppstod, men vi vet at fargen *gul* lenge har hatt en spesiell betydning for kinesere. Gul var som nevnt en av de *fem fargene* i kinesisk korrelativ kosmologi, og korrelerte med prosessen *jorden* og med retningen *sentrum*, noe som gav fargen en framtrædende posisjon framfor de andre fargene. Gul var også fargen til keiser Wus regime da han gjorde jordens dyd til dynastiets offisielle dyd. (Se kapittel 3.) På samme måte hadde ifølge Sima Qian Den gule keiser jordens dyd. I Sui-dynastiet (581-618

¹⁶⁸ Dikötter, 1992, s. 6, 34, 1-3, 29

¹⁶⁹ Dikötter, 1992, s. 65

¹⁷⁰ Dikötter, 2001, s. 6

¹⁷¹ Dikötter, 1992, s. 118, viii

e.Kr.) ble det bestemt at bare keiseren skulle bære gul kledning, mens det for vanlige folk ikke var tillatt å ikle seg gult.¹⁷² Denne symbolikken skal ha hatt basis i Den gule keiser¹⁷³, da hans tittel ble gitt ham nettopp fordi han hadde ”den gule jordens dyd” og derfor var forbundet med den gule fargen. Også under Ming- og Qing-dynastiene skal gul bekledning bare ha vært tillatt for keiserfamilien.¹⁷⁴ Dermed ble fargen gul sterkere forbundet med makt. Fargen ble også assosiert med blant annet nobelhet og framgang.

Hudfarge hadde betydning både i kinesisk mytologi og for eliten på et tidlig stadium i Kina. De skilte klart mellom sort og hvit hudfarge: Hvit hudfarge var svært verdsatt, mens sort hudfarge var fremmed, gjerne forbundet med djevler eller ånder. Sort var dessuten forbundet med slaver og dermed assosiert med lav status.¹⁷⁵ Tankeganger som disse ble forsterket under tider med fremmede ved makten eller trusler utenfra.¹⁷⁶ (Gjennom Kinas historie har riket flere ganger vært styrt av utenforstående, for eksempel ble Kina styrt av mongoler under Yuan-dynastiet (1279-1368), og under Qing-dynastiet satt mandsjuer ved makten. Bevissthet om rase forsterkes når inngruppen har kontakt med utgruppen. Dette skjedde også under mandsju-regimet på 1800-tallet.¹⁷⁷)

Det var nederlagene etter Hundredagersreformen (1898) og Bokseropprøret (1898-1901) som virkelig satte Kinas reformister og revolusjonære i brann. Det begynte å haste med å forme kinesernes identitet – Kina hadde ikke endret seg raskt nok til å stå imot de utenlandske maktene.¹⁷⁸ Både reformistene og de revolusjonære var enige i at bare nasjonalisme var redningen for å ”bevare rasen”. Reformistene mente i motsetning til de revolusjonære at alle ”gule” i Kina, ikke bare *han*-folket, var én rase.¹⁷⁹ Reformistene ønsket å beholde mandsju-regimet på basis av at *kultur kunne tillæres*. Fra 1898 og utover skulle blant annet Zhang Binglin¹⁸⁰ fra den revolusjonære bevegelsen endre taktikk til å bli mer mandsju-fiendtlig i sine skrifter. Dette i et forsøk på å omdefinere inngruppen og gjøre mandsjuene til utenforstående slik at de skulle miste sin legitimitet.

¹⁷² Clearwisdom.net (2008)

¹⁷³ Hays, Jeffrey (2008)

¹⁷⁴ Clearwisdom.net (2008)

¹⁷⁵ Dikötter, 1992, s. 10-17

¹⁷⁶ Dikötter, 1992, s. 18-20

¹⁷⁷ Dikötter, 1992, s. 23, 60

¹⁷⁸ Chow, 1997, s. 37...

¹⁷⁹ Dikötter, 1992, s. 124, 97

¹⁸⁰ Zhang Binglin (章炳麟), 1869-1936

En av Qing-dynastiets reformister, Yan Fu¹⁸¹, var kjent for sine oversettelser av vestlige tekster. Med sine publikasjoner var han den som først gjorde Darwins teori om det naturlige utvalg kjent i Kina i 1898.¹⁸² Yan Fu startet den opphavsbaserte rasediskursen. Han beveget seg bort fra en inndeling basert på kultur og delte menneskegrupper inn i raser. De fire hovedrasene var ifølge Yan Fu de gule, de hvite, de brune og de sorte. En annen reformist var journalisten Liang Qichao¹⁸³. Liang var også opptatt av klassifisering. Han framla menneskeheten som bestående av fem hovedraser: de gule, hvite, røde, brune og de sorte. Liangs bruk av målinger og grafiske framstillinger gjorde hans påstander mer ”vitenskapelige”. Han utgav sine synspunkt i egne publikasjoner der han tok i bruk en friere formulering som lå nærmere dagligtalen. Dette gjorde tekstene hans mer tilgjengelige, og både meningene og skrivemåten ble godt mottatt.¹⁸⁴ Liang delte rikets befolkning inn i ti raser, hvorav *han*-rasen var den overlegne. Kun *han*-rasen tilhørte den *gule rasen*.¹⁸⁵

Mange reformister hevdet at det eksisterte en kamp om overlevelse mellom de biologiske gruppene. Kampen stod bare mellom de *hvite* og de *gule* fordi de andre rasene allerede var undertrykte. De spilte på en frykt for raseutryddelse for å påskynde samlingsprosessen. Behovet for å ”bevare rasen” rettferdiggjorde reformer. Reformistene konstruerte sammenheng og mening ved å ta fram de tradisjoner fra fortiden som de selv synes var egnede, for å demonstrere en forbindelse mellom nåtid og fortid.¹⁸⁶ Siden reformistene ønsket å opprettholde mandsju-regimet begrunnet i at kultur kunne tillæres, måtte de revolusjonære, som ikke ønsket et mandsju-regime, finne andre virkemidler for å definere mandsjuene som utenfor inngruppen.

Beretninger om felles historie og myter ble brukt som et middel for å fremme en felles tilhørighet blant kinesere. Blant annet argumenterte man at alle kinesere hadde en felles forfar: de stammet alle fra Den gule keiser. Som kompensasjon for en svekket og ydmyket stat, søkte man en *ren* rase som kunne heve folkets selvtillit. Myten om Den gule keiser garanterte at alle kinesere stammet fra én biologisk rase. Slik styrket vitenskap, blandet med myter, ideen om kontinuitet.

¹⁸¹ Yan Fu (嚴復), 1853-1921

¹⁸² Chow, 1997, s. 36

¹⁸³ Liang Qichao (梁啟超), 1873-1929.

¹⁸⁴ Dikötter, 1992, s. 66-67, 77

¹⁸⁵ Dikötter, 1992, s. 86-87

¹⁸⁶ Dikötter, 1992, s. 68-69, 75-76, 79

Zhang Binglin spilte en viktig rolle i dannelsen av Kinas nye kollektive identitet. Zhang var imot mandsju-regimet og etterstrebet derfor å finne måter å ekskludere mandsjuene fra det ”gule” fellesskapet på. Mandsjuene var nemlig inkludert i den ”gule rase”. Følgelig måtte rasebegrepet innskrenkes slik at en ny identitet kunne formes hvor mandsjuene stod utenfor. For å skape dette skillet fokuserte Zhang på *han*-slekten. Ved å begrense den nasjonale identiteten til *han*-kinesere, ønsket han å øke motstanden mot regimet. Han beveget seg bort fra krig mellom den gule og den hvite rasen, til krig mellom *han*-rasen og mandsjuene.¹⁸⁷ Zhang fremmet Den gule keiser som alle *han*-kineseres stamfar. Han mente også at alle raser stammet fra én rase, nemlig den ”gule rase”.¹⁸⁸ Slik skapte han en ide om biologisk kontinuitet gjennom blodsbånd.

Sun Yat-sen¹⁸⁹ var en revolusjonær som mente at bare nasjonal bevissthet kunne redde nasjonen og den gule rasen.¹⁹⁰ Sun hadde observert at kinesere manglet nasjonal ånd. For dem var familie og klan forenende styrker, noe de var villige til å dø for, men de var ikke villige til å dø for nasjonen. Dette samsvarer med Andersons teori om at et folk uten nasjonal identitet, eller ”nasjonal ånd” som Sun Yat-sen kalte det, mangler horisontale lojalitetsbånd og derfor ikke er villige til å dø for nasjonen. Som virkemiddel for å ”bevare rasen” og skape en nasjonal identitet, spilte han på fordommer mot utlendinger. Sun delte menneskeheten inn i fem hovedraser, og herunder fantes underraser. Slik som Zhang, fremmet også Sun *han*-kinesere som etterkommere av Den gule keiser. *Han*-rasen var den ”gule” rase, forbundet ved blod. Han skrev:

*The forces which developed these races were, in general, natural forces, but when we try to analyze them we find they are very complex. The greatest force is common blood. Chinese belong to the yellow race because they come from the blood stock of the yellow race. The blood of ancestors is transmitted by heredity down through the race, making blood kinship a powerful force.*¹⁹¹

Sun hevdet at felles blod, samt felles skikker, språk og religion var blant de viktigste faktorene som skapte raseskiller. Som etterkommere av den Gule keiser ville kinesere inneha alle disse komponentene, og var én ren biologisk rase. Sun Yat-sen mente at mandsju-regimet var for konservativt og burde ta lærdom fra Vesten. Han ønsket å styrte Qing for å opprette en

¹⁸⁷ Chow, 1997, s. 35-39

¹⁸⁸ Dikötter, 1992, s. 121

¹⁸⁹ Sun Yat-sen (孫逸仙), 1866 – 1925.

¹⁹⁰ Leibold, 2006, s. 186

¹⁹¹ Sit. Sun, 1953, s. 3

republikk. I 1912, etter keiserrikets fall, grunnla Sun Yat-sen Republikken Kina. Han utviklet *Folkets tre prinsipper* (三民主義 *Sanminzhuyi*). Dette var prinsipper om nasjonalisme, demokrati og økonomisk balanse/sosial rettferdighet som ble fremmet for å redde nasjonen ved å heve landet til nivå med andre land politisk og økonomisk.¹⁹²

Disse synspunktene på reform og nasjonalistiske verdier kunne ved hjelp av den nye trykkekulturen og framveksten av trykkerier bli formidlet utover elitens sfære.

Kommunikasjonsmedier som aviser og journaler bidro til at raseteoriene og ideen om Den gule keiser som stamfar ble spredt til en vesentlig bredere lesermasse enn hva debatter og skriftverk ble i det tidlige Kina. Medvirkende til at et bredere sosialt lag fikk kjennskap til teoriene og fikk del i de nasjonalistiske verdiene, var det at flere utgivelser ble utgitt på dagligtalepråk, at avisene var rimelige, samt at antallet lesekyndige var økt.¹⁹³ Denne utviklingen av trykkekunsten og bruk av dagligtalepråk muliggjorde spredningen av Den gule keisers nye rolle som forfar og symbol på nasjonal enhet. Det er forenelig med Andersons teori om at utviklingen av språket og den nye trykkekunsten var en forutsetning for å kunne forestille nasjonen, og at nasjonalismen utbres ved bruk av nasjonale symboler.

I 1905 ble eksamenssystemet som hadde vektlagt konfusianismen avskaffet.

Eksamenssystemet, utviklet nesten to tusen år tidligere, var ikke tillatt for kvinner, og med et rigid fokus på klassikerne tillot systemet lite rom for nytenkning. Kinas motvilje mot å endre seg eller lære fra andre land kom kanskje fra en urokkelig hengivenhet til egne tradisjoner og synet på sitt eget land som overlegent. Når det siste kinesiske keiserdømmet brøt sammen i 1911 var verdien av den tradisjonelle læren sterkt redusert. Ideen om rase, og et felles opphav, hadde fremmet et fellesskap blant Kinas befolkning og gjorde forskjellene mellom de etniske gruppene mindre vesentlige, og en klarere forestilt grense mot de utenfor gjorde motstanden mot farene utenfra større. Som etterkommere av den Gule keiser var alle forbundet via blod.

I dette delkapittelet har vi sett at i en usikker tid med store samfunnsmessige endringer ble myten om Den gule keiser igjen tatt i bruk som et virkemiddel i en debatt. Denne gangen var imidlertid hans rolle ulik den vi så i tekster fra det tidlige Kina. Den gule keiser fikk rollen som *han*-kinesernes forfar. Dette utvidet grensene for fellesskapet og skapte et klarere skille til de utenfor. Målet var å styrke Kina i dets problemer i indre og ytre anliggender: Det

¹⁹² Sun, 1953, s. 1-5

¹⁹³ Dikötter, 2001, s. 8

forestilte fellesskapet ville skape enhet og selvsikkerhet blant folket, og det ville samle *han*-kineserne mot mandsjuene slik at Qing-dynastiets legitimitet og makt ble brutt ned.

6.3 Oppsummering

Oppgavens forrige kapittel viste at i det tidlige Kina, da lojaliteten var hierarkisk til herskeren, ble Den gule keiser anvendt som et eksempel på god styremåte for å legitimere styresmaktens makt på. I følge Andersons teori vil skiftet fra den hierarkiske ordningen til det moderne samfunnet føre til at legitimiteten til styresmakten må finnes i horisontal lojalitet blant folket. Vi ser at da dynastiet falt og de tidligere forklaringsmåtene ble svekket, endret Den gule keisers rolle seg til å ha en funksjon som forfar og symbol på nasjonal identitet. Hans styremåte var ikke lenger viktig da den ikke lenger kunne anvendes til å legitimere makt. Fordi myten om Den gule keiser nå skaper fellesskapet, kan den i det moderne Kina fungere legitimerende for styresmakten gjennom folkets horisontale lojalitetsbånd.

Samfunnets fundamentale endringer, med ny vitenskap og en ny måte å forstå verden på, var nødvendig for at nasjonalismen kunne ta form. For å legitimere inndelingen i raser og å spre de nye raseteoriene, var den nye teknologien og vitenskapen fra Vesten vesentlig. Også bruken av *Shiji* ble støttet opp av vitenskapen. I tillegg kunne flere og flere ta del i den nye kollektive bevisstheten ved hjelp av de nye kommunikasjonsmediene.

Myten var et redskap for å skape bevissthet om enhet og tilhørighet, men denne identiteten er *forestilt* – som Andersons teori hevder - og ikke ekte, skapt gjennom nasjonalismediskursen. Likevel ser vi at dette samspillet mellom vitenskap og myter skapte kontinuitet for folket, og en følelse av tilhørighet og mening. Myten om Den gule keiser som deres forfar appellerte til folkets over to tusen år lange tradisjon med forfedredyrking og hengivenhet til fortiden. Dette, og også tiden de levde i med dets store omveltninger, er viktige årsaker til at *han*-eliten tok til seg myten som symbol på deres nye nasjonale identitet. Tradisjonene var noe stabilt som de kunne holde fast ved i en tid i usikkerhet og i endring. Den mytiske herskeren skulle bidra til at *han*-kinesere kunne forestille seg som én etnisk gruppe på tvers av kultur og etnisitet, og den skulle gi folket en følelse av tilhørighet med fjern fortid. Dette samsvarer med Andersons teori om at det i moderne tid er nasjonens forestilte røtter som definerer fellesskapet og dets grenser, mens fellesskapet tidligere, i det dynastiske riket, ble bestemt av kultur.

Med det ovenforstående tatt i betraktning, støtter folket fortsatt seg på denne myten som begrunnelse for at *han*-kinesere er én etnisk gruppe? Hvilken betydning har myten i dag? Brukes Den gule keiser fremdeles som symbol på den nasjonale identitet? Disse spørsmålene skal jeg forsøke å finne svar på i neste kapittel.

7 Den gule keiser i dagens Kina

Problemstillingen denne oppgaven søker å besvare er *hva er sammenhengen mellom Den gule keisers rolle fra det tidlige Kina, gjennom nasjonalismens inntog i Kina rundt 1900-tallet, og fram til i dag*. I dette kapittelet retter jeg søkelyset mot Den gule keisers betydning i Kina i dag. Tidligere i denne oppgaven har jeg vist noen av de mange funksjoner Den gule keiser har blitt tilskrevet i det tidlige Kina. I forrige kapittel så vi hvordan myten om Den gule keiser var et viktig virkemiddel i nasjonalismediskursen i Kina på 1900-tallet. Med *Shiji* som ”bevis” ble Den gule keiser fremmet som kineseres forfar, og dermed brukt som et samlende symbol på den kinesiske opprinnelse. I det 21. århundret ærer det kinesiske folk fortsatt minnet om Den gule keiser. Årlig avholdes en offentlig minneseremoni ved Den gule keisers mausoleum¹⁹⁴ under Qingming-festen¹⁹⁵. Kommunistpartiet i Kina refererer stadig til Den gule keiser som stamfar.¹⁹⁶ Hvilken status har Den gule keiser egentlig hos den ordinære kineser i dag? Har den gamle myten fremdeles betydning for dagens kinesere og deres identitet, hundre år etter at den kinesiske nasjonen ble bygd? Kinesere har en lang tradisjon med å ofre til Den gule keiser og sine forfedre. Anser de i dag Den gule keiser som en historisk person, en guddom, eller en fiktiv figur? Hva forbindes Den gule keiser med i starten av det 21. århundret?

Endringene i Kina på 18- og 1900-tallet førte til et samfunn der nasjonalismen tok over som samlingsfaktor for folket og som legitimering av styresmakten. Vi har funnet at da nasjonalismen ble formet var Den gule keisers rolle å være en stamfar, et symbol på den nasjonale identiteten – dette var forskjellig fra hans rolle i det tidlige Kina da en guddommelig kilde rettferdigjorde styresmakten. I henhold til Benedict Andersons teori og utsagn om at nasjonen er den mest legitimerende faktor i politikken i vår tid, vil jeg forvente å finne at Den gule keisers rolle ikke er endret i Kina i dag. Støtte blant folket er viktig for å opprettholde nasjonalstaten, denne lojaliteten finnes i nasjonalismen. For å få et begrep om mytens innflytelse i vår samtid, vil jeg i dette kapittelet undersøke hvordan dagens Internett-bloggere i Kina omtaler Den gule keiser. Ved å undersøke et utvalg blogger fra Kinas bloggsamfunn, kan vi få et visst inntrykk av hvordan denne figuren oppfattes blant den alminnelige kineser, og hva han betyr for dem i dag.

¹⁹⁴ Mausoleet befinner seg på Qiao-fjellet i provinsen Shaanxi (陝西) i Kina og er angivelig Kinas første mausoleum.

¹⁹⁵ En kinesisk festival for å ofre til sine forfedre. Festivalen kalles også blant annet Gravfeiedagen.

¹⁹⁶ Leibold, 2006, s. 212.

7.1 Den gule keiser i kinesiske bloggartikler

Mitt utvalg av bloggartikler vil til en viss grad representere Kinas bloggsamfunn, men det er naturligvis ikke holdbart som statistisk bevis. Jeg tar for meg et svært begrenset antall blogger som er valgt ut i fra hvilke treff jeg fikk i søkemotoren, og ut i fra hvilke artikler som, etter mitt skjønn, hadde relevant innhold. Kildene kan gi en pekepinn på de spørsmålene jeg søker å besvare, men gjenspeiler ikke nødvendigvis Kinas bloggsamfunn som helhet.

Til denne undersøkelsen har jeg kun brukt blogger som er skrevet på kinesisk.

Bloggartiklene¹⁹⁷ er funnet gjennom søk på den største og mest brukte søkemotoren, Google. Artiklene er primært funnet ved hjelp av søkeordene ”黄帝” (Den gule keiser) og det engelske ordet ”blog” (da jeg har gått ut i fra at majoriteten av bloggene vil inneholde ordet ”blog” i url'en), i tillegg har jeg variert søkene ved bruk av ord som 文化 (kultur), 意義 (mening), 祖先 (forfedre), 象徵 (symbol), 虛擬人物 (fiktiv figur), 看法 (synspunkter), 文化認同 (kulturell identitet), med mer. Jeg har valgt å se nærmere på rundt tjue av bloggartiklene jeg fant. Herunder presenterer jeg hovedfunnene, inndelt i følgende tre emner: 1) Hvordan forholder kinesiske bloggere seg til historieverket *Shiji* og andre gamle tekster som omtaler Den gule keiser? 2) Regner kinesiske bloggere Den gule keiser som en historisk person, som mytisk, eller guddommelig? Eller forbinder de ham med noe annet? 3) Anser kinesiske bloggere seg som etterkommere av Den gule keiser? Hva sier de om det?

1) Hvordan forholder kinesiske bloggere seg til historieverket *Shiji* og andre gamle tekster som omtaler Den gule keiser?

En person, med blognavnet Shangxinyu, skriver i sitt innlegg at de mange kildene om Den gule keiser er så gamle at mange utsagn ikke kan verifiseres, og at det som fortelles om Den gule keiser ikke kan bevises.¹⁹⁸ På tross av dette avslutter bloggeren innlegget med å si at Den gule keiser utvilsomt er kineseres forfar, uten nærmere begrunnelse. I flere av bloggene finner jeg at det blir gjenfortalt eller kopiert fra *Shiji* for å fortelle hvem Den gule keiser var, uten å stille spørsmål ved fortellingens historiske sannhet.¹⁹⁹ Andre bloggforfattere bruker *Shiji* bevisst som bevis på Den gule keisers eksistens. Noen inkluderer tekster som er fra tiden før Qin-dynastiet i bevisrekken. En bloggforfatter baserer seg på *Shijis* fremstilling av Den gule

¹⁹⁷ Se Litteraturliste nr. 2. (Bare disse bloggartiklene er brukt, selv om alle referansene ikke er ført opp her.)

¹⁹⁸ Shangxinyu, 2009.

¹⁹⁹ Yifei, 2008, Zhuge Changqing, 2010

keiser for å vise at han var et *menneske*, ikke en guddom. En annen gir et inntrykk av at *Shijis* systematiske oppbygning, og det faktum at *Shiji* er en unik kilde til Kinas tidlige historie, tilfører tyngde til de delene av *Shiji* som ikke kan bevises, og fungerer nærmest som et argument for at også *mytene* der er basert i virkeligheten. En av bloggerne, Dongfangxuan, har en original vinkling der han hevder at gamle tekster er å regne som fortidens DNA: Man kan spore sine forfedre ved hjelp av det skrevne ord. Derfor mener denne bloggeren at Sima Qian i *Shiji* har basert historien om Den gule keiser på sikker viten, og at kineseres forfedre kan spores tilbake til Den gule keiser.²⁰⁰

Jeg har funnet at det er noen bloggartikler kommer med en kritisk vinkling til myten om Den gule keiser og stiller spørsmålstegn ved mytens sannhet. Imidlertid synes flertallet av disse bloggerne å regne *Shiji* som en autoritær kilde til sannheten om Den gule keiser. Det er stort sett *Shijis* materiale som legges til grunn for bloggernes analyse av eller påstander om Den gule keiser, og *Shijis* fortelling blir ofte anvendt som en historisk sannhet, uten at det stilles spørsmålstegn ved kilden. Historien om Den gule keiser ble nedskrevet i *Shiji* over to tusen år etter at Den gule keiser skal ha levd, likevel regnes detaljene i myten for å være sanne. Jeg har ikke sett noen diskutere om enkelte deler av historien kan ha vært mer riktige enn andre. For eksempel, hvis han var et menneske, hvordan kunne han da ha visse overmenneskelige kvaliteter? De karakteristikker og handlinger tilegnet Den gule keiser i *Shiji*, er blant mange av disse bloggerne det bildet de har av ham ennå den dag i dag.

2) Regner kinesiske bloggere Den gule keiser som en historisk person, som mytisk, eller guddommelig? Eller forbinder de ham med noe annet?

Jeg finner en bloggforfatter som i sitt innlegg ikke er i tvil om at Den gule keiser er en fiktiv figur. En annen blogger spør om Den gule keiser er mytisk eller historisk, og svarer på dette at: Den gule keiser er både en mytisk og en faktisk person. At Den gule keiser er mytisk begrunnes med at det ikke finnes skriftlige kilder fra tiden han levde i. Begrunnelsen for at Den gule keiser var en faktisk person er for øvrig mer utbrodert: Bloggeren beretter at Sima Qian benyttet seg av nedskreven data, som *Vår- og høstannalene*, og at han dro mange steder for å undersøke historien om de fem keiserne (Den gule keiser var en av disse fem). Til tross for svært ulike folk og skikker på de forskjellige stedene, så var historiene om de fem keiserne ganske like. I følge bloggeren ble historien om Den gule keiser bevart ved muntlige

²⁰⁰ Dongfangxuan, 2009.

overleveringer. Bloggeren nevner at noen kinesiske historikere i begynnelsen av 1900-tallet mente at den eldgamle historien var falsk, men at derimot senere funn av *Huangdi Sijing* i 1973, motbeviste at beretningen om Den gule keiser var fabrikkert. Denne bloggeren mener at de fire tekstene (*Huangdi Sijing*) var bevis på at Den gule keiser var en historisk person, og sier at historikere mener både Den gule keiser og Yan Di (炎帝 ”Ildkeiseren”) har eksistert. Avslutningsvis sier bloggeren at det fortsatt i dag er mange som ser på Den gule keiser som oppdiktet, men at det ikke er riktig. Kinesere oppfordres til å verdsette Den gule keiser for å kunne ivareta sine kulturelle og historiske røtter.

En blogger spør om Den gule keiser var en guddom eller et menneske. Basert på *Shiji* konkluderer bloggeren med at han var et menneske – og absolutt deres forfar. Forfatteren av en annen bloggartikkel, Likexuezhe, skriver at, til tross for at Den gule keiser er kineseres stamfar, har det alltid vært forskere som har betvilt, eller til og med fornektet, Den gule keisers eksistens, eller som mener at Den gule keiser er enten en guddom, en mytisk skikkelse, eller er halv-guddommelig. Til dette kommenterer Likexuezhe at Den gule keiser faktisk eksisterte som person i fjern fortid, at han ikke var noen guddom, men derimot at senere generasjoner har gitt ham slik status.²⁰¹ Jeg finner også at en av bloggerne forklarer Den gule keisers mausoleum som et symbol på kinesisk kultur og kineseres røtter. Denne bloggeren mener at ofringene under Qingming-festen stimulerer folkets nasjonalfølelse, og at som etterkommere av Den gule keiser og Yan Di kan alle kinesere i hele verden føle en relasjon via blodsband. Et par bloggartikler²⁰² uttrykker at ofringsritualene er et kommersielt påfunn for å få folk til å bruke mer penger på reise og mat osv. En blogger, Songxinhua, forbinder Kinas sterke posisjon med Den gule keisers innsiktsfullhet: En gang i fjern fortid etablerte Den gule keiser staten, han lagde våpen og gjorde slutt på den usiviliserte tilværelsen. Denne, som flere andre bloggere, hevder at Kina har fem tusen år med kulturhistorie som startet da Den gule keiser etablerte staten. Bloggeren mener også at da Nasjonalistpartiet (KMT) og Kommunistpartiet (KKP) sammen utførte ofringer til Den gule keiser under Qingming-festen i 1937 og 1938, forente dette kineserne mot trusselen fra Japan. Årlige ofringer for å ære forfedrene stimulerer folkets hengivelse for fedrelandet, uttrykker bloggeren.²⁰³

²⁰¹ Likexuezhe, 2010.

²⁰² Jiutouniaolengpeng, 2009.

²⁰³ Songxinhua, 2010.

Vi ser at det i flere av disse bloggartiklene diskuteres hva Den gule keiser var. Dette sier oss i hvert fall at temaet ikke er avgjort. Noen bloggere bruker ord som *symbol* og *nasjonalfølelse*, men omtaler ham likevel som en historisk person - ganske få kaller ham fiktiv eller mytisk. Jeg forstår artiklene som at de som regel mener at han var et menneske, og dessuten kineseres stamfar. De bloggene²⁰⁴ jeg har sett som skriver om det medisinske verket *Den gule keisers indre kanon* nevner ikke Den gule keiser. Det kan bety at de som kjenner til dette verket ikke forbinder det med Den gule keiser, eller bare at det er et annet tema, men det utelukker ikke at andre ikke ser på dette verket som en av hans mange ”bragder”.

3) Anser kinesiske bloggere seg som etterkommere av Den gule keiser?

En blogger²⁰⁵ presiserer at Den gule keiser er en mytisk, ikke en historisk person, og at det å anse seg som etterkommer av Den gule keiser og Yan Di er et kulturelt konsept. Da Den gule keiser er et symbol på den kinesiske kulturen, mener bloggeren at det er feil å vise respekt til ham på Qingming-festen. Det forklares i blogginnlegget at Qingming-festen dreier seg om ofringer ved ens egne slektningers og foreldrenes grav, og at forfedredyrking, som har vært tradisjon siden Vår- og høstperioden og De krigende staters periode, er basert på blodsband. Da de bare har kulturelle bånd med Den gule keiser, er det ”absurd og latterlig” å ofre til ham, skriver bloggeren. Denne bloggeren sier også at det er riktig å kalle seg etterkommere av Den gule keiser og Yan Di, men at forbindelsen heller er ”åndelig”.²⁰⁶ En annen blogger sier at regjeringens konsept om den kinesiske nasjonen er svært fornuftig, siden rene blodsband i Han-gruppen ikke eksisterer. Folket har vært blandet siden eldgamle tider, og den kinesiske nasjonalitet er grunnlagt på kulturell identifikasjon, ikke blodsband eller en felles stamfar, ytrer bloggeren.

Noen bloggere²⁰⁷ uttrykker at ”alle kinesere vet at de er etterkommere av Den gule keiser”. Et av blogginnleggene handler om hvordan de nummererer årene i Kina. Skribenten mener at kinesere ikke burde regne årene ut i fra ”før Kristus” og ”etter Kristus”, men ut fra det året som Den gule keiser ble født, da han er deres stamfar. I følge bloggeren ble Den gule keiser født i år 2698 f.Kr. Dette året kaller bloggeren for kinesernes første år. En blogger som kaller seg Tangjiali, forklarer at kinesere ikke er så religiøse av seg, men de verdsetter derimot høyt

²⁰⁴ Yuanyin xuezhe, 2009; Jingjing, 2009.

²⁰⁵ Ukjent, 2008 (http://blog.sina.com.cn/s/blog_4ea4de2701008z9n.html)

²⁰⁶ Ukjent, 2008

²⁰⁷ Chuyuechun, 2007;

sine forfedre. De trenger ikke å ære åndevesener, men sine egne forfedre må de respektere, sier bloggeren. I følge denne bloggeren stammer kinesere fra samme etniske gruppe, og deres gule hudfarge indikerer at de er etterkommere av Den gule keiser og Yan Di. Vi får vite at denne personen har besøkt Den gule keisers mausoleum for å søke sine røtter, og der opplevde at ”jeg ble overveldet av følelser om at dette er mitt opphav, som jeg alltid vil være forbundet med uansett hvor jeg går i verden”.²⁰⁸

Svært mange av bloggartiklene i mitt utvalg omtaler Den gule keiser som kinesernes forfar. Også den mytiske keiseren Yan Di blir ofte nevnt som forfar sammen med Den gule keiser, men de skriver nesten aldri noe mer enn det om Yan Di, det er Den gule keiser det handler om. Noen er helt klare på at det ikke foreligger blodsband til Den gule keiser, men kan likevel kalle ham for stamfar. Det de mener synes å være at han er en kulturell stamfar, det vil si et symbol på Kinas kulturelle identifikasjon. Kan det da være at flere bloggere egentlig mener dette når de sier at Den gule keiser er deres stamfar? Det er mulig, men vi ser at de ofte forteller om ting som Den gule keiser skal ha utrettet, som å ha skapt kompasset, krigen mot Chi You, grunnlagt staten og startet den kinesiske sivilisasjonen, og slike utsagn gir uttrykk for at de tror at Den gule keiser har eksistert, og ikke bare er et symbol på kineseres kulturelle enhet.

7.2 Oppsummering av funnene

I Kina forestiller fremdeles mange det nasjonale fellesskapet basert på myten om Den gule keiser. Denne figuren har den samme rollen i dag som den han hadde under nasjonalismens inntog til Kina: en forfar og et symbol på nasjonens røtter. Dette kan forstås i lys av Andersons teori om at nasjonalismen i vår moderne tid er en svært stabil samfunnsordning som er meget betydningsfull i dagens samfunn. Siden det er viktig for partiet å vedlikeholde den nasjonale enheten, fremmes denne fremdeles gjennom myten om Den gule keiser. Dermed er den nasjonale enheten også i dag basert på en forestilling om felles opphav og historie. Imidlertid er ikke alle enige i dette, men hevder at nasjonens røtter finnes i årtusener med sammenblanding med andre raser og kulturer.

I dette begrensede antall blogger synes også flertallet å gi uttrykk for at de anser Den gule keiser som en faktisk historisk person, og at de anser ham som deres forfar. Det virker som

²⁰⁸ Tangjiali, 2008.

om de tar dette nærmest som en etablert sannhet, og de vektlegger ikke å diskutere om han fantes eller faktisk er kineseres forfar. Samtidig finner vi noen personer som uten tvil er kritiske til det tradisjonelle synet på Den gule keiser som alle kineseres stamfar, og som ikke er enige i at det foreligger blodsband til denne figuren. For øvrig er ikke dette bildet helt svart-hvitt, og det kan være vanskelig å vite nøyaktig hva de legger i utsagnet om at Den gule keiser er deres ”forfar”. Vi har sett eksempler på at en blogger gav uttrykk for at Den gule keiser ikke kan bevises, men likevel er deres forfar; og en annen blogger ytret at kinesere ikke har blodsband til Den gule keiser, men at han er deres ”åndelige forfar”. Dette kan indikere at flere andre som kaller Den gule keiser for deres forfar eller stamfar ikke mener det i reell forstand, men at de anser ham som en ”kulturell forfar”, det vil si et symbol på kineseres kulturelle identitet. Som nevnt er dette i mange tilfeller likevel ikke logisk, siden bloggerne ofte gir inntrykk av at de anser ham som faktisk person og forteller om ting Den gule keiser skal ha utrettet. I tillegg viser bloggerne ikke noen kritisk holdning til *Shiji*. Jeg vil hevde at en fellesnevner blant de forskjellige synene, noe de fleste bloggerne vil kunne si seg enige i, er at Den gule keiser er *et kultursymbol som bør verdsettes*.

Myter har gjerne den egenskap at de er behagelige å tro på, men vanskelige å bevise. Det er mange kinesiske bloggere som er opptatt av Den gule keiser og kinesernes røtter, men temaet er langt fra avgjort. Det faktum at hans mange bragder, blant annet at han skal ha startet den kinesiske sivilisasjon, er fremmet og verdsatt ennå den dag i dag, vitner om at den gamle myten om Den gule keiser fortsatt er gyldig blant dagens kinesere. Ut i fra disse bloggene synes Den gule keisers viktigste rolle i dag å fungere som et samlende symbol på kineseres lange kultur og sivilisasjon. Dette opprettholdes ved kineseres høye aktelse for sine forfedre, og Qingming-festens årlige ofringer til Den gule keiser. Symboler og ritualer kan fremdeles anvendes for å fremme et folks følelse av enhet og tilhørighet.

Det kan virke som om mange kinesere i dagens samfunn ser bort fra historiske fakta og velger å tro på Den gule keiser som deres evnerike stamfar. Kanskje det var dette en kinesisk venn av meg mente da hun sammenlignet Den gule keiser med kristendommens Jesus – at man velger å tro på noe som ikke kan bevises. Ifølge Anderson så er det grunnleggende for en nasjon at befolkningen har en forestilling om nasjonal enhet og identitet, og at denne forestillingen har flere likhetstrekk med religion hvor symboler og ritualer er essensielt. På lik linje som troende innenfor religiøse samfunn, skulle man derfor ikke forvente at befolkningen i en nasjon ville stille kritiske spørsmålstegn ved sitt fellesskaps symboler og ritualer, men

godta disse som vedtatte normer og sannheter. Rokker man ved disse, rokker man ved sin egen ide om tilhørighet og enhet. Dette stemmer med det vi har funnet i vårt utvalgt av blogger, hvor de fleste bruker Den gule keier som symbol på enhet og røtter, som en vedtatt norm eller sannhet uten kildekritikk. Selv de som uttrykker en viss kritikk, velger å opprettholde Den gule keier som symbol på nasjonal enhet.

8 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt hva sammenhengen er mellom Den gule keisers rolle i det tidlige Kina, hans rolle under innføringen av den nasjonale identitet i Kina, og hvilken rolle han har i dag. Dette kapittelet oppsummerer de viktigste funnene jeg har gjort gjennom denne oppgaven.

Jeg vil presentere funnene ut ifra problemstillingens konkrete spørsmål som formulert i kapittel 1:

Hvilken rolle har myten om Den gule keiser hatt for innføringen av dagens kinesiske nasjonale identitet?

Denne studien viser at myten om Den gule keiser gjennom historien har blitt brukt som et redskap for å fremme varierende mål, gjerne i politiske hensyn. Målene har vært alt fra å legitimere statens bruk av makt og fremme kinesisk nasjonalisme, til å gi en tekst mer autoritet. I det tidlige Kina, da herskeren fikk sin legitimitet fra en guddommelig kilde og gjennom religiøse ritualer, var det viktig for herskeren å fremstå verdig til å motta mandatet ved å utføre de riktige ritualene og å følge moralske prinsipper. I det dynastisk sentrerte Kina ble derfor Den gule keiser mye anvendt som et eksempel på rett hersketeknikk for å legitimere herskerens mandat. Da de gamle forklaringsmåtene mistet sin gyldighet på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, ble Den gule keiser imidlertid anvendt i en ny rolle for å kunne legitimere styresmakt i det moderne Kina. Den nye rollen han nå spilte var som stamfar og symbol på Kinas nasjonale identitet. Myten om Den gule keiser skaper fellesskapet, og fungerer legitimerende for styresmakten i det moderne Kina siden det er folkets horisontale lojalitetsbånd og solidariteten mellom de innenfor dette fellesskapet som gir støtte til styresmakten.

Dette viser at sammenhengen mellom Den gule keisers rolle i de forskjellige tidsperiodene har vært legitimitet, som har vært politisk og kulturelt samlende fra det tidlige Kina og helt

frem til i dag. Ulike krav og kilder til legitimitet i ulike perioder har gjort at Den gule keiser har vært brukt på ulike måter i de ulike perioder. Men målet om å skape en felles identitet har hele tiden vært det samme.

Når, hvordan og hvorfor ble Den gule keiser fremmet som felles forfar og symbol på *han*-kinesernes felles opphav?

Den gule keiser ble fremmet som *han*-kinesernes stamfar under innføringen av nasjonalismen på 1900-tallet. Kinas makt og forklaringsmåter var blitt svekket av indre og ytre anliggender, og det var behov for å styrke landet og folkets selvtillit. Myten om Den gule keiser var et velegnet middel for å hevde at kinesere var alle av én felles rase. Teorier om rase var en viktig del av nasjonalismediskursen, og den nye vitenskapen rettferdiggjorde inndelingene i raser. *Shiji* ble brukt som vitenskapelig bevis for at Kinas etniske grupperinger var ett folk med én stamfar. Ved bruk av Den gule keiser ble forestilte biologiske og kulturelle bånd skapt mellom de mange etniske gruppene i Kina. Fortellingen om den mytiske herskeren skulle bidra til at den enorme gruppen av *han*-kinesere kunne forestille seg som én etnisk gruppe på tvers av kultur og etnisitet, og den skulle gi folket en følelse av tilhørighet med fjern fortid.

Hva i Kinas kultur, symbolunivers, og historie kunne gi Den gule keiser troverdighet og virkningskraft?

Kinas tradisjoner og måte å se verden på har bidratt til at myten ble vel mottatt hos folket. Myten om Den gule keiser som forfar appellerte til Kinas over to tusen år lange tradisjon med forfedredyrking og hengivenhet til fortiden. Fortidens historie og tradisjonelle ritualer er noe stabilt å forholde seg til gjennom samfunnets mange endringer. Tradisjoner og tro er et anker for folket, især når samfunnssituasjonen synes uviss. For å kunne forestille seg det nasjonale fellesskapet, er det vesentlig å ta i bruk symboler. Disse symbolene på nasjonens røtter vil gjerne på lik linje med religion godtas som sannhet uten å stille spørsmål ved dem. Dette kan forklare holdningene i mange av bloggene jeg har anvendt. Selv de som uttrykker en viss kritikk, velger å opprettholde Den gule keiser som symbol på nasjonal enhet. Studien av et begrenset utvalg blogger viser at Den gule keisers viktigste rolle i dag fremdeles er som et samlende symbol på kineseres lange kultur og sivilisasjon. Imidlertid vil jeg påpeke at ikke

alle er enige i dette, men hevder at nasjonens røtter finnes i årtusener med sammenblanding med andre raser og kulturer.

Siden vedlikeholding av den nasjonale enheten og stabiliteten er viktig for styresmakten, Kommunistpartiet, fremmes myten fremdeles i dag, blant annet ved hjelp av Qingming-festens årlige ofringer til Den gule keiser. I dag har vi i tillegg mange nye kommunikasjonsmedier i forhold til for hundre år siden da nasjonalismen i Kina tok form. Dagens medier, som Internett og bloggsamfunnet der, når ut til et enormt publikum. Dette utvider fellesskapet og gjør tilsynelatende landets store avstander mindre.

Litteraturliste nr. 1

Anderson, Benedict.

Forestilte fellesskap, 1996, Spartacus forlag AS, Oslo.

? (eng. 1991) (norsk overs. Espen Andersen)

Baihua Shiji 白話史記 [Shiji på moderne kinesisk språk], Taibei: Lianjing publishing company, 1993.

Chang, Leo S. og Yu Feng.

The four political treatises of the Yellow Emperor: Original Mawangdui texts with complete English translations and an introduction. Honolulu : University of Hawaii Press, 1998.

Chow, Kai-wing.

Imagining Boundaries of Blood: Zhang Binglin and the Invention of the Han 'race' in Modern China. I Frank Dikötter (red.): *The Construction of Racial identities in China and Japan*, London: Hurst & Co, 1997.

Clearwisdom.net, 2008: *The Significance of the Color Yellow in Traditional Chinese Culture*. [Sist besøkt 13.8.2010]

<http://factsanddetails.com/china.php?itemid=44&catid=2>,

De Bary, William Theodore (red.),

Sources of East Asian Tradition, Volume one. New York: Columbia University Press, 2008.

Dikötter, Frank.

Nationalist myth-making: The construction of the Chinese race. I China Rights Forum, nr. 12 (Juli 2001), s. 4-9.

Dikötter, Frank.

Racial Discourse in China: Continuities and Permutations i Frank Dikötter (red.): *The Construction of Racial identities in China and Japan*, London: Hurst & Co, 1997.

Dikötter, Frank.

The Discourse of Race in Modern China. London: Hurst & Co, 1992.

Ebrey, Patricia Buckley.

The Cambridge Illustrated History of China. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Fogel, Joshua A.

The cultural dimension of Sino-Japanese relations: Essays on the nineteenth and twentieth centuries. Armonk, New York: M.E. Sharpe, 1995.

Graham, A. C.

Disputers of the Tao: Philosophical argument in ancient China. La Salle, Illinois: Open Court, 1989.

Hanyu Da Cidian 漢語大詞典 [Kinesisk Stor Ordbok], CD-rom: Versjon 2.0, Hong Kong: Commercial Press, 2002.

Hanyu Da Zidian 漢語大字典 [Kinesisk Stor Tegn-ordbok], Chengdu, Wuhan: Sichuan Cishu Chubanshe, Hubei Cishu Chubanshe, 1995.

Harbsmeier, Christoph og Jiang Shaoyu (red.). [Sist besøkt 11.04.2010].

Thesaurus Linguae Sericae. <http://tls.uni-hd.de/>, http://tls.uni-hd.de/main/basic_ch_main.lasso

Hardy, Grant.

Worlds of Bronze and Bamboo: Sima Qian's Conquest of History. New York: Columbia University Press, 1999.

Hays, Jeffrey, 2008: *Chinese emperors and court life in China*. [Sist besøkt 13.8.2010]

<http://factsanddetails.com/china.php?itemid=44&catid=2>

Hucker, Charles O.

A dictionary of official titles in Imperial China. Stanford, CA: Stanford University Press, 1985.

Legge, James (tr.)

The Chinese classics: With a translation, critical and exegetical notes, prolegomena, and copious indexes. Bind 5, del 1. Hong Kong: Lane, Crawford & Co; London: Trübner & Co, 1872.

Leibold, James.

Competing Narratives of Racial Unity in Republican China: From the Yellow Emperor to Peking Man. I *Modern China*, 32.2 (April 2006): s. 181-220.

Lewis, Mark Edward.

Writing and authority in early China. Albany: State University of New York Press, 1999.

Miller, Barbara Stoler.

Masterworks of Asian Literature In Comparative Perspective. Armonk, New York: M.E. Sharpe, 1994.

Nienhauser, William H. Jr. (red.).

The Grand Scribe's Records, Volume I: The Basic Annals of Pre-Han China by Ssu-ma Ch'ien. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1994

Nienhauser, William H. Jr. (red.).

The Indiana Companion to Traditional Chinese Literature, Second Revised Edition. Taipei: SMC Publishing Inc., 2003

Peerenboom, Randall P.

China's long march toward rule of law. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Peerenboom, Randall P.

Law and morality in ancient China: The silk manuscripts of Huang-Lao. Albany: State University of New York Press, 1993

Puett, Michael.

Sages, Ministers, and Rebels: Narratives from Early China Concerning the Initial Creation of the State. I *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 58.2 (Desember 1998): s. 425-479.

Puett, Michael.

The ambivalence of creation: Debates concerning innovation and artifice in early China. Stanford, CA: Stanford University press, 2001.

Schwartz, Benjamin I.

The world of thought in ancient China. Cambridge, Massachusetts: The Belknap press of Harvard university press, 1985.

Shiji Cidian 史记辞典 [Ordbok for Historiske nedtegnelser]. Cang, Xiuliang 倉修良 (red.). Jinan: Shandong education press, 1991.

Sima, Qian 司馬遷.

Shiji 史記 [Historiske nedtegnelser]. Zhonghua Book Company, 1959.

Sun, Lung-kee.

The Chinese National Character: From Nationhood to Individuality. Armonk (New York), London (England): M.E. Sharpe, 2002.

Sun, Yat-sen.

San Min Chu I: The Three Principles of the People, overs. Frank W. Price, red. The Commission for the Compilation of the History of the Kuomintang. Taipei: China Cultural Service, 1953.

Unschuld, Paul U.

Huang Di nei jing su wen: Nature, Knowledge, Imagery in an Ancient Chinese Medical Text. California: University of California Press, 2003.

Wang, Aihe.

Cosmology and political culture in early China. New York: Cambridge University Press, 2000.

Ukjent forfatter og år: "Encyclopedia of World Biography on Ssu-ma Ch'ien" [Sist besøkt 25.8.2010]

<http://www.bookrags.com/biography/ssu-ma-chien/>

Wilkinson, Endymion

Chinese history: a manual. Cambridge, Mass.: Harvard University Asia Center for the Harvard-Yenching Institute, 2000.

Litteraturliste nr. 2

Denne litteraturlisten inneholder kildene til bloggartiklene jeg har anvendt i oppgavens kapittel 7. Forfatterens navn er presentert ved bloggkallenavnet.

Chuyuechun (初曰春), 2007: ”咱们的老祖宗到底是谁?” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://blog.voc.com.cn/blog.php?do=showone&uid=6955&type=blog&itemid=238244>

Diyushanhetu (帝禹山河图), 2010: ”人与人是红色，人与物是黄色，人与事是蓝色” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://blog.scol.com.cn/dysht/archives/333662.html>

Dongfangxuan (东方玄), 2009: ”发现黄帝的’DNA’” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://blog.163.com/dongfangxuan@yeah/blog/static/130700722200992921530834/>

Jingjing (菁菁), 2009: ”《黄帝内经》在国学经典中的地位和意义” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://hi.baidu.com/%DD%BC%DD%BC%E8%A4%D9%A4%B9%A4%D7%F7%CA%D2/blog/item/47b2f761458b3a4eeaf8f83f.html>

Jiutouniaolengpeng (九头鸟冷鹏), 2009: ”河南争黄帝 意在何为?” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.tianya.cn/blogger/post_read.asp?BlogID=1642241&PostID=16951442

Laomao (老茂), 2009: ”这边黄袍马褂祭黄帝，那边深衣襦裙过女儿节” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.163.com/scn_2001_ren/blog/static/69845881200923095117107/

Likexuezhe (理科学者), 2010: ”黄帝不是天神，是你的祖先” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.tianya.cn/blogger/post_show.asp?idWriter=0&Key=0&BlogID=2620666&PostID=22159013

Shangxinyu, 2009: ”黄帝是传说中的人物吗?” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://shangxinyu.blog.tech-food.com/b/c/1/cin0028069.html>

Songxinhua (宋新华), 2010: ”黄帝陵” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://luanpim.blog.edu.cn/2010/512646.html>

Tangjiali (汤加丽) (2008) ”黄帝的足迹” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.sina.com.cn/s/blog_476ab257010087ht.html

Tyt, 2009: ”《史记》载：’黄帝崩，葬桥山’” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.tianya.cn/blogger/post_show.asp?idWriter=40800&Key=218188963&BlogID=51264&PostID=20172740

Ukjent, 2007: ”历史学家细说华夏子孙为何共祭炎黄二帝” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://blog.china.com.cn/xieyunzhang/art/49006.html>

Ukjent, 2008: ”<转载>清明节祭祀黄帝，是在造不伦不类的假古董” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.sina.com.cn/s/blog_4ea4de2701008z9n.html

Ukjent, 2009: ”分享老师的黄帝陵” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://hi.baidu.com/guoxinbao74420/blog/item/67607f63866e59d5e6113a63.html>

Ukjent, 2010: ”黄帝:华夏民族奋斗精神的象征” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://www.chinavalue.net/Blog/272214.aspx>

Wilfoud1, 2010: ”黄帝是神话传说？还是历史真实？” [Sist besøkt 22.8.2010]

<http://wilfoud12.popo.blog.163.com/blog/static/574395342010228112931510/>

Yifei (乙绯(緋)), 2008: ”中华民族的祖先黄帝” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.sina.com.cn/s/blog_59e32fae0100box3.html

Yuanyin xuezhe (元因学者), 2009: ”《黄帝内经》脑研究的空白” [Sist besøkt 22.8.2010]

http://blog.stnn.cc/StBlogPageMain/Efp_BlogLogKan.aspx?cBlogLog=1002487481

Zhuge Changqing (诸葛长青), 2010: "黄帝陵：中华民族的人文始祖的象征" [Sist besøkt 22.8.2010]
http://blog.sina.com.cn/s/blog_49e5f6df0100hcli.html